

VERSLAG VAN HET PROVINCIAAL BESTUUR

VAN DE

EUROPEES-CONTINENTALE BROEDER-UNITEIT

AAN DE

SYNODE 2020

STAND: 31 januari 2020

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
Over het thema van de synode: Netwerken.....	4
Gehele provincie.....	5
Regio Duitsland.....	9
Regio Nederland.....	11
Kleinere regio's	14
Werkgebieden.....	16
Uniteit en Zending.....	20
Oecumene	23
Dagteksten	24
Public Relations en Fundraising	25
Diaconie en Scholen.....	28
Bedrijven, Deelnemingen, Vermogensbeheer.....	33
Huishouding en Vermogen.....	38
Personele Veranderingen in de Gemeentedienst.....	43
Bijlage 1: Feitenoverzicht van de Evangelische Broedergemeente voor het jaar 2018.....	46
Bijlage 2: Organigram	52

De aanduiding broeder/zuster of heer/mevrouw is gebaseerd op het gebruik van de respectieve standplaats of instelling.

De pagina's 43-45 bevatten persoonsgegevens. De Broeder-Uniteit heeft toestemming deze gegevens op het internet te publiceren.

WOORD VOORAF

Hierbij brengt het Provinciaal Bestuur van de Europees-Continental Provincie van de Broeder-Uniteit (EBU) verslag uit aan de synode 2020 in Neudietendorf. Dit verslag beslaat de periode van de synodevergadering 2018 tot de peildatum 31 januari 2020.

Dit verslag kan uiteraard geen alomvattend beeld geven van alle werkterreinen en taken van de Europees-Continental Provincie van de Broeder-Uniteit. Van nagenoeg alle gemeenten, instellingen en werkgebieden zijn er vertegenwoordigers op de synode aanwezig. Men kan hen vragen stellen en zij kunnen zelf verslag uitbrengen. Dit verslag is in eerste instantie een verslag van het Provinciaal Bestuur over haar werkzaamheden. Daarnaast willen we ook belangrijke ontwikkelingen en uitdagingen onder de aandacht brengen.

In onze tijd, die gekenmerkt wordt door individualisering en secularisering, nodigen wij als kerk uit tot bezinning op God en tot een leven in gemeenschap. In een plurale samenleving zoeken wij naar dragende waarden en naar een gezamenlijke weg. In het tijdperk van de digitalisering willen wij elkaar persoonlijk ontmoeten, maar ook de mogelijkheden van de digitale techniek benutten om netwerken te vormen, mensen aan te spreken en het Evangelie door te geven. De uitdaging om de schepping onder de voortekenen van de klimaatcrisis te bewaren, leidt ertoe dat wij ook onze manier van werken toetsen. Tegelijkertijd hebben wij de indruk dat de administratieve eisen die van buiten op ons afkomen, steeds groter worden en meer krachten binden, van gegevensbescherming, arbeidsveiligheid en gezondheid tot aan de fiscale wetgeving in onze verschillende landen. Vaak moeten wij herkennen dat de middelen die ons ter beschikking staan beperkt zijn, zodat het soms nauwelijks mogelijk lijkt om aan alle eisen te voldoen.

Van harte danken wij alle zusters en broeders die samen met ons de veelvuldige uitdagingen zijn aangegaan en die door hun inzet als vrijwilligers, als predikanten en als medewerkers in de Uniteitsadministratie alsook in de instellingen en bedrijven van onze kerk een uitnodigende, leefbare en sympathieke gemeenschap hebben gemaakt.

Sommige onderwerpen polariseren – ook onder ons. Wij kijken uit naar een open uitwisseling met elkaar. Gelukkig zijn wij daarbij niet alleen, maar mogen wij ons vertrouwen in onze Heer Jezus Christus stellen en om Zijn aanwezigheid en leiding vragen.

In die geest wensen wij alle synodeleden een goede voorbereiding op de voor ons liggende synodevergadering.

Benigna Carstens
Raimund Hertzsch
Michael Schmorrd
Heide-Rose Weber
Johannes Welschen

Bad Boll, Herrnhut, Zeist in januari 2020

OVER HET THEMA VAN DE SYNODE: NETWERKEN

“Netwerken” is een handelsmerk van de Broedergemeente. Dat was allang het geval voordat het Provinciaal Bestuur haar visie op de Broedergemeente 2027 heeft ontworpen: “sterke centra – een verbindend netwerk...”. Zinzendorf was een groot netwerker. De dagteksten werden uitgevonden om tussen de inwoners van Herrnhut een interne verbinding te scheppen en om deze verbinding over grote afstanden instand te houden. “Diasporawerkers” resp. reizende predikanten bezochten verspreide individuen en groepen. Door de verslagen uit de zending kon men deel hebben aan lief en leed. De Uniteitsgebedswacht is tot op heden een keten van verbondenheid, waardoor men voor elkaar instaat. Netwerken was en is noodzakelijk voor een kleine kerk met ruimtelijk ver uit elkaar levende zusters en broeders resp. gemeenten en instellingen.

Voor de toekomstige vormgeving van de EBU heeft het Provinciaal Bestuur “**netwerken**” op haar vaandel geschreven. Met oog op de polarisering, de tendens zich af te grenzen en vereenzaming is de vraag hoe mensen verbondenheid ervaren ook maatschappelijk relevant.

Tegelijkertijd lijken traditionele elementen van netwerken van de Broedergemeente niet meer te werken. Dat geldt voor het werk van de regionale gemeenten en de streekgemeenten. Vroeger bestond dit werk voor een groot deel uit reizen. Kleine groepen en individuele leden en vrienden werden bezocht. Vandaag wordt er gevraagd hoe effectief zulke bezoeken zijn, of de grote investering in tijd en moeite loont, en hoe men vandaag de dag zou kunnen netwerken.

Ook de samenhang binnen de wereldwijde Broeder-Uniteit is geen muurvast feit meer. Puur technisch gezien is het eenvoudiger geworden om contacten met broeders en zusters in andere Uniteitsprovincies te onderhouden. De eenheid van de Uniteit wordt echter in twijfel getrokken door culturele verschillen, die sterker worden waargenomen, en theologische onenigheden.

Duidelijk lijkt te zijn dat men voor de Broeder-Uniteit als draagkrachtig net van met elkaar verbonden mensen, tussen de provincies alsook binnen de EBU op den duur zowel de inzet van moderne media alsook ontmoetingen op ooghoogte nodig heeft. Voorbeelden voor zulke ontmoetingen zijn de conferentie over het onderwerp Broedergemeente en slavernij in het Nederlandse conferentiecentrum Mariënkroon begin november 2019¹ en de door het Zeister Zendingsgenootschap (ZZg) geïnitieerde South North Conversation tussen EBU en de Zuid-Afrikaanse Uniteitsprovincie.²

In nagenoeg alle gebieden van het kerkelijk leven speelt de digitale verbinding intussen een steeds grotere rol. Dat begint bij PR, waarvan het dagelijks brood netwerken is, en de verschillende administratieve gebieden tot aan de synode – en niet in de laatste plaats het jeugdwerk. De werkgroep digitalisering zal op de synode eerste resultaten presenteren. Of digitalisering echter duurzaamheid bevordert – waarvan de synode 2018 uitging – of een groter verbruik aan middelen tot gevolg heeft, kan nog niet onomstotelijk worden vastgesteld.

Netwerken is geen doel op zich. Het gaat erom elkaar te inspireren en te ondersteunen in hetgeen ons visiedocument beschrijft: zoals Jezus Christus elkaar als broeders en zusters te aanvaarden en het leven op deze aarde in die zin vorm te geven.

¹ Zie ook pag. 12

² Zie ook pag. 20

Dit gaat verder dan alleen onze eigen gemeenschap. De samenwerking met andere kerken – de laatste tijd versterkt met de Protestants-Methodistische Kerk³ – heeft praktische redenen en wortelt tegelijkertijd in de overtuiging dat wij in onze gesecculariseerde omgeving alleen gezamenlijk Gods liefde kunnen betuigen.

Netwerken in die zin is principieel missionair omdat het ons leert alle mensen als broeders en zusters te zien. Door Christus verbonden zijn wij onderweg in de wereld, en knopen wij netwerken van verbondenheid – met allen.

GEHELE PROVINCIE

Na het succes van de Jan-Hus-Preekprijsvraag 2015 werd in samenwerking met PR in 2018 in de twee grote regio's van de EBU voor de tweede keer een preekprijsvraag uitgelooft: de **Schleiermacher-Preekprijsvraag**. Friedrich Schleiermacher (1768-1834), een gerenomeerde protestantse theoloog, werd in zijn jeugd door de Broedergemeente geïnspireerd. Naar aanleiding van de prijsuitreiking op Boetedag 2019 vond in Herrnhut een workshop-seminar onder leiding van de studieleider br. Peter Vogt plaats. Intentie van de preekprijsvraag en het seminar was om de bekendheid van Schleiermacher binnen en buiten de Broedergemeente te vergroten en tegelijkertijd elementen van zijn theologie waar te nemen die tot de dag van vandaag relevant zijn. Daarbij horen bijvoorbeeld de pogingen van Schleiermacher om de inhoud van het geloof naar de taal van zijn tijd te vertalen, en ook mensen aan te spreken die sceptisch zijn ten opzichte van het geloof.

Tot de inspirerende events van de Broedergemeente behoren de verschillende **ontmoetingen op de Herrnhag**. Daarbij hoort sinds enige tijd het “Familienfestival” dat oorspronkelijk begon als privé-initiatief. Inmiddels is het door het Provinciaal Bestuur als activiteit van de Broeder-Uniteit geclassificeerd. Het festival 2019 rond het thema “Vliegen en landen” bevatte ook elementen van een toekomstworkshop van de Broeder-Uniteit. Ter tafel van het Provinciaal Bestuur ligt sindsdien het voorstel van veel deelnemers aan deze workshop om in de EBU een verantwoordelijke te benoemen voor het werk met gezinnen.

Herrnhut en andere Broedergemeenten waren van meet af aan ook bestemming voor (vrome) toeristen. Sinds de synodevergadering 2018 is de belangstelling voor het cultureel erfgoed van de Broedergemeente gegroeid. Het begon ermee dat de stad Herrnhut werd benaderd met de vraag of men niet naar een plek op de werelderfgoedlijst wilde solliciteren. Het gevolg daarvan was een levendige discussie binnen de gemeente Herrnhut over de voor- en nadelen van zo een sollicitatie. Het Provinciaal Bestuur ziet deze cultuur-toeristische belangstelling voor de Broedergemeente principieel als kans om aan anderen te laten zien wat wij belangrijk vinden. In oktober 2018 stemde het Provinciaal Bestuur in een positiebepaling nadrukkelijk in met de **werelderfgoed-sollicitatie** en zei in dit verband een versterking van het werk met gasten toe. Nagenoeg tegelijkertijd begonnen de activiteiten van de historici Dr. Matthias Donath en Dr. Lars Dannenberg. Zij organiseerden in 2018 en 2019 twee bijeenkomsten rond het thema “Herrnhutter nederzettingen”.⁴ Het doel is de oprichting van een vereniging waarin de politieke gemeenten, Broedergemeenten, verenigingen en individuen gezamenlijk het cultuurtoerisme rond het erfgoed van de Evangelische Broedergemeente bevorderen. Eind januari 2020 vond een gesprek met de historici plaats, waarin principiële vraagstukken over de verhouding van Broedergemeente en toerisme werden besproken.

³ Zie ook pag. 23

⁴ Zie ook pag. 25

In 2019 was de 100ste sterfdag van **Christoph Blumhardt** in Bad Boll. Meerdere activiteiten, waaronder herdenkingstoespraken bij het graf op de Blumhardt-begraafplaats, een Blumhardt-seminar in de Evangelische Akademie, een feestelijke dienst met de Protestantse bisschop van Baden-Württemberg en een lezing in scènes herinnerden aan Blumhardt, die naast zijn leidinggevende functie in het Kurhaus als eerste Protestantse predikant van 1900 tot 1906 voor de socialistische partij SPD lid van het parlement was in de deelstaat Baden-Württemberg. Van 1852 tot 1919 hebben Johann Christoph Blumhardt en zijn zoon Christoph Blumhardt als geestelijk verzorger in het Kurhaus in Bad Boll gewerkt en daar een alom bekend kuuroord met warme bronnen geëxploiteerd. De nazaten van Christoph Blumhardt schonken het Kurhaus in 1920 aan de Evangelische Broedergemeente. De bedoeling was dat de geestelijke begeleiding van de patiënten in de zin van de Blumhardts werd voortgezet. Daarmee gepaard ging ook de overdracht van grote stukken land. Dit was het begin van het werk van de Evangelische Broedergemeente en de Hernhutter nederzetting in Bad Boll, wiens 100-jarige jubileum in 2020 wordt gevierd.

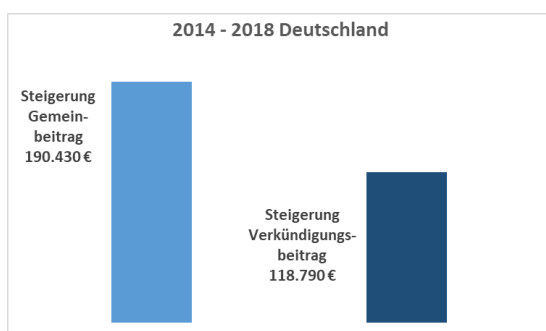
De synode 2016 heeft besloten om het **stelsel van de Uniteits- en verkondigingsbijdragen** te wijzigen. Dit was onderdeel van het financiële masterplan dat ertoe moet leiden dat de begroting in evenwicht is, en dat er een stap wordt gezet in de richting van het doel dat de synoden sinds vele jaren telkens weer hebben bevestigd: de gemeenten dragen de personeelskosten in de verkondigingsdienst zelf (BeV 33/1998, 40/2004, 25/2014).

Volgens het synodebesluit betalen de gemeenten in Duitsland van 2017 tot en met 2021 een verkondigingsbijdrage die jaarlijks met € 24.000 stijgt, plus de stijgingen als gevolg van CAO's en wijzigingen in het personeelsbestand. De gemeenten in Nederland betalen van 2017 tot en met 2021 jaarlijks € 36.000 meer Uniteitsbijdrage. Het plan was om in Nederland vanaf 2019 de jaarlijkse stijging voor de individuele gemeenten op basis van een actuele ledenstatistiek opnieuw te berekenen. Er is echter nog geen valide ledenstatistiek. Daarom blijft het tot en met 2021 bij de verdeling van de bijdragen zoals in BeV 20/2018 vastgesteld.

De gemeenten in Nederland en Duitsland hebben in een motivatiecampagne hun leden aangesproken en om een verhoging van de kerkelijke bijdrage gevraagd. Daarmee willen zij de hogere verkondigings- en Uniteitsbijdragen kunnen betalen. Ondersteund werd de campagne door bijdragen voor kerkdiensten, video's, een film van de jeugd en verschillende andere activiteiten.

Beide regio's laten een duidelijke stijging van de kerkelijke bijdragen zien.

In Duitsland bedroegen de kerkelijke bijdragen in het jaar 2014 € 1.076.399,10 en in het jaar 2018 € 1.266.829,16. De verkondigingsbijdragen stegen van € 874.209,93 in 2014 (Uniteitsbijdragen uit kerkelijke bijdragen en vergoeding kerkbelasting plus personeelskostenomslag en overige betalingen) naar € 993.000 in het jaar 2018.

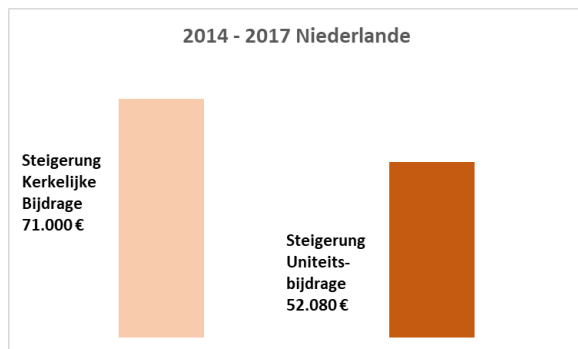

Behalve de kerkelijke bijdragen stegen de vergoedingen kerkbelasting tussen 2014 en 2018 met € 55.750. Tot 2016 werd de helft van de stijging als Uniteitsbijdrage afgevoerd, sinds 2017 blijft de gehele stijging (€ 38.240) in de gemeenten.

De prognose voor de stijging van de verkondigingsbijdragen voor de Duitse gemeenten is als volgt: 2019: € 94.000, 2020: € 71.000, 2021: € 52.000. Vanaf 2020 stijgen de verkondigingsbijdragen sterker dan de hogere inkomsten door kerkelijke bijdragen. Het is daarom noodzakelijk dat telkens weer nieuwe acties worden opgestart om leden regelmatig eraan te herinneren dat ze hun bijdrage verhogen. Op 25-05-2019 vond in Frankfurt/Main een workshop over het thema wanbetaler plaats.⁵

De synode 2016 had ook een vereenvoudigde **tabel ter berekening van de kerkelijke bijdrage** voor leden in Duitsland goedgekeurd. Deze tabel is gebaseerd op het beschikbare inkomen. Zij heeft echter geen ingang gevonden. Het calculatieprogramma “Bijdrage berekenen”, ontwikkeld door broeder Wilfried Schmidt, werd op de homepage van de Evangelische Broeder-Uniteit als download ter beschikking gesteld.

De synode 2016 heeft besloten dat de kerkelijke bijdrage in Nederland per 01-01-2017 van 2 % naar 3 % wordt verhoogd. In 2014 bedroeg de kerkelijke bijdrage € 404.300 en in 2017 € 479.300. De Uniteitsbijdrage voor alle gemeenten in Nederland steeg van € 302.600 in het jaar 2014 naar € 404.820 in het jaar 2018. De vergelijking van de ontwikkeling van de kerkelijke bijdrage met de Uniteitsbijdrage van de gemeenten in Nederland is als volgt:

Van 2018 zijn er voor de Nederlandse gemeenten nog geen volledige gegevens beschikbaar.

De prognose voor de stijging van de Uniteitsbijdragen voor de Nederlandse gemeenten luidt als volgt: in 2018: € 50.140, in 2019: € 36.000, in 2020: € 36.000, in 2021: € 36.000. Dit betekent dat het overschot vermoedelijk in 2019 zal zijn verbruikt, indien het niet lukt om een substantiële stijging van de inkomsten te genereren. De eerste ronde van de motivatiecampagne in Nederland was succesvol. Er zijn flyers geproduceerd, video's van interviews met leden gemaakt en kerkdiensten rond het thema gehouden. Om de stijgende Uniteitsbijdragen te kunnen betalen, moet de motivatiecampagne worden voortgezet. Op dit moment worden de bijeenkomsten van de coördinerende stuurgroep weer opgepakt.

De gemeenten zijn door het Provinciaal Bestuur gevraagd om hun ervaringen met de besluiten rond de verkondigingsbijdrage terug te koppelen. De evaluatie zal op de synode 2020 worden gepresenteerd.

⁵ Zie ook pag. 9

In de **gemeentedienst** wordt de demografie voelbaar. Sinds de synodevergadering 2018 zijn drie jonge theologen na hun tweede theologische examen als diaconi geordend en zijn ze begonnen met hun dienst in een gemeente. Daartegenover staan één zuster en twee broeders die in dezelfde periode als predikant met pensioen zijn gegaan of nog direct voor de synodevergadering 2020 met pensioen zullen gaan. Zoals het er nu naar uitziet is dit echter voorlopig de laatste keer geweest dat de balans van in dienst treden en uit dienst treden door pensionering bij predikanten van de Evangelische Broeder-Uniteit zo evenwichtig is. Want tot de synodevergadering 2022 zijn er rekenkundig gezien nog vier pensioneringen op stapel en er is slechts één vicaris die zich op de dienst als predikant voorbereid.

In Duitsland is er op dit moment slechts één andere theologiestudent in contact met het Provinciaal Bestuur. Des te belangrijker was het dat in Nederland drie zusters met een Surinaamse achtergrond hebben besloten om **theologie te studeren**. Echter is zuster Vallery Linger helaas in juli 2019 overleden. Er bestaat ook in toenemende mate belangstelling voor een theologische opleiding op HBO-niveau (volgens de regels van de Broeder-Uniteit komt men daarmee in aanmerking voor de functie van pastoraal werker). Drie studenten volgen op dit moment zo een opleiding.

Wat te doen?

Aan de ene kant moet er ook in de toekomst actief worden geworven voor een studie theologie en de gemeentedienst. Hier zijn natuurlijk in de eerste plaats de gemeenten en de predikanten gevraagd. Tegelijkertijd is de vraag naar kerkelijke beroepen bij de workshops van de jeugd telkens weer onderwerp van gesprek. Ook begeleidt br. Peter Vogt een netwerk van studenten die zich op een kerkelijk beroep voorbereiden. Hij roept hen een keer per jaar bij elkaar voor het studieseminar. Hier kunnen ook studenten van andere kerken de Broedergemeente en haar werkzaamheden leren kennen. Deze studieweken zijn van hoge theologische kwaliteit en worden (ook door de deelname van de Nederlandse studenten) in de afgelopen jaren steeds internationaler. Ook met publicaties van de Broeder-Uniteit op Facebook wordt er voor de dienst in de Broedergemeente geworven.

Naast de theologiestudenten zijn er in de Broedergemeente ook zusters en broeders die niet in de gelegenheid zijn om een studie te volgen, maar wel geschikt zijn om in de gemeentedienst te werken. Om voor deze doelgroep een weg naar de dienst als geordend predikant uit te stippelen is er een kleine werkgroep (br. Stefan Bernhard, br. Peter Vogt en br. Welschen) begonnen om regels op te stellen. Deze zijn inmiddels ook door het Provinciaal Bestuur goedgekeurd en worden op dit moment getoetst.

Tenslotte worden broeders en zusters die met een dubbel lidmaatschap bij andere kerken als predikant in dienst zijn en predikanten die niet lid zijn van de Broedergemeente, met wie echter al langere tijd contact is, aangesproken op de mogelijkheid om bij de Broedergemeente te komen werken.

Ondanks deze pogingen zullen vacatures onvermijdbaar zijn. De gemeenten hebben daarmee nog steeds grote moeite. In het bijzonder in de regionale gemeenten kan men zich niet voorstellen om met behulp van vrijwilligers het netwerk van ver verspreid wonende leden in stand te houden.

Een bezetting van gemeenten met twee theologen, zoals in het verleden in grotere gemeenten gebruikelijk was, zal in de toekomst niet alleen om financiële redenen maar ook om redenen van een tekort aan personeel de uitzondering zijn.

In Albanië en Zweden zijn er ook jongere zusters en broeders die een theologische opleiding volgen. Ook voor hen moeten mogelijkheden worden gevonden om bij de Broedergemeente in dienst te treden.

REGIO DUITSLAND

“Hoe bereiken wij onze leden die verder weg wonen?” Dit vragen predikanten in plaatselijke gemeenten, regionale gemeenten en sociëteiten zich af. Het gaat om leden waarmee het contact verloren dreigt te gaan of waarmee het contact reeds verloren is. Het zijn aan de ene kant zusters en broeders die ruimtelijk ver weg wonen van een centrum, een plaatselijke gemeente of een andere ontmoetingsplaats van leden en vrienden van de Broedergemeente. Meestal gaat de ruimtelijke afstand gepaard met een innerlijke afstand.

Men is betrokken bij een lokale protestantse gemeente, heeft een drukke baan, die niet veel ruimte laat voor lange ritten naar kerkdiensten, het gezin vergt tijd en energie.

Maar ook midden in plaatselijke gemeenten zijn er leden die door de predikant of andere medewerkers niet meer worden bereikt. Met oog op de financiële kant hield zich een kleine groep van afgevaardigden uit meerdere gemeenten samen met zr. Weber en zr. Carstens met dit thema bezig. “Netwerken met wanbetalers” was de titel van een workshop in Frankfurt/Main op 25 mei 2019. Het advies van de spreker Jörg Beurer van de vereniging “Karlshöher Diakonieverband” was veeleisend: “Vraag niet (als eerste) naar hun geld, maak van de verwijderde leden van jullie kerk weer zusters en broeders.”⁶ Geïnteresseerde gemeenten waarvoor Frankfurt te ver weg was, is aangeboden om een soortgelijke workshop in hun eigen regio te organiseren.

Zoals benoemd in de inleiding, lijkt de behoefte naar persoonlijke bezoeken van de predikant in de regionale gemeenten te zijn gedaald. Het is nog niet duidelijk wat moderne communicatiemiddelen voor het onderhouden van persoonlijke betrekkingen, pastorale zorg en de identificatie met de eigen kerk kunnen betekenen. Het is duidelijk dat bijvoorbeeld via een gemeente-interne mailinglijst op korte termijn uitnodigingen voor bijeenkomsten, maar ook informatie over het overlijden van gemeenteleden en ander nieuws met een grotere kring van gemeenteleden kan worden gedeeld. Sommige gemeenten maken al succesvol gebruik van deze kanalen.

Voor alle gemeenten in Duitsland geldt dat de generatie van leden die na de Tweede Wereldoorlog als jonge volwassenen en jongeren bewust voor het geloof en de Broedergemeente als hun kerk hebben gekozen inmiddels rond de negentig jaar is. Zo overlijden steeds meer mensen uit deze groep die zich het sterkst met de Broedergemeente identificeert. Het is nu al duidelijk dat dit voor de EBU zwaarwegende consequenties met zich meebrengt, zowel voor de geestelijke oriëntering en het gemeenschappelijke leven, alsook financieel.

Wie graag meer informatie wil over het reilen en zeilen in de gemeenten, kan de zeer instructieve jaarverslagen lezen. Drie gemeenten worden op deze plaats exemplarisch genoemd.

Als eerste de gemeente **Noordrijn-Westfalen** (NRW). De “Deutsche Evangelische Kirchentag (DEKT)” (Duitse Kerkendag) die telkens op een andere plaats in Duitsland wordt georganiseerd, brengt met zich mee dat ook om de twee jaar een andere Broedergemeente de taak heeft om als Kerkendag-gastheer te fungeren. Op de Kerkendag in Dortmund in 2019 ging de Broedergemeente Noordrijn-Westfalen met de in 2018 geordende predikant Christian Herrmann en hun verspreid levende leden deze uitdaging aan. Omdat de Broedergemeente in Dortmund geen eigen zaal heeft, veranderde het traditionele “Sterren-Café” in een communicatief “Sterren-Picknick” in het Tremoniapark. Een ander hoogtepunt dat door de gemeente werd georganiseerd was een Liefdemaal met gasten uit Tanzania en Alaska. Gemeenteleden uit NRW waren betrokken bij de stands van de dagteksten en de zending in de beurshallen.

⁶ Zie ook pag. 7

Een hoogtepunt in het leven van de gemeente **Königsfeld** was de inwijding van de nieuw ingerichte Zinzendorfplatz op 3 oktober 2019. De planning en uitvoering van de herinrichting van het plein leidde echter tot heftige discussies en vijandigheden, tot aan kerkverlaten aan toe. Bij deze uiteenzettingen ging het vooral om het feit dat de meeste oude bomen op de Zinzendorfplatz voor de herinrichting moesten wijken.

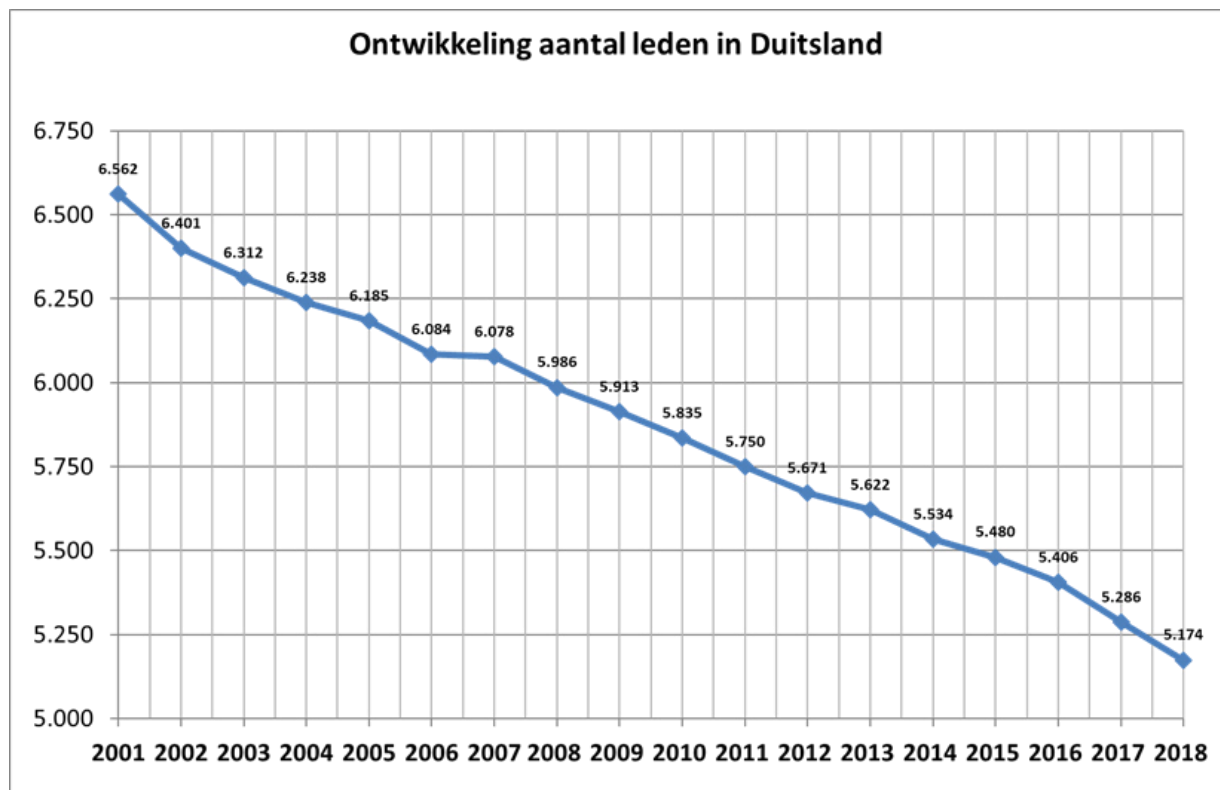
Ook het Provinciaal Bestuur werd veelvuldig gevraagd om haar invloed uit te oefenen, weigerde echter inhoudelijk een standpunt in te nemen omdat zij van mening is dat dit soort besluiten zaak zijn van de plaatselijke organen. De hele procedure maakte duidelijk dat ook binnen de Broedergemeente een verbetering van de strijdcultuur dringend noodzakelijk is.

De samenwerking met andere kerken wordt voor de Broedergemeente steeds belangrijker. Een voorbeeld voor een gemeente met lokale partnerschappen is de gemeente **Hamburg**. In gesprekken van het Provinciaal Bestuur met actieve gemeenteleden en het team van predikanten in september 2019 ging het om de gewenste voortzetting van de nauwe samenwerking met de protestantse gemeente Winterhude-Uhlenhorst. In een kerkdienst op 12 januari 2020 werd de geactualiseerde versie van de Uhlenhorster Concordie uit 2003 van kracht, en daarmee werd de gemeenschap tussen de Broedergemeente Hamburg en de protestantse kerkgemeente ook voor de toekomst bekrachtigd.

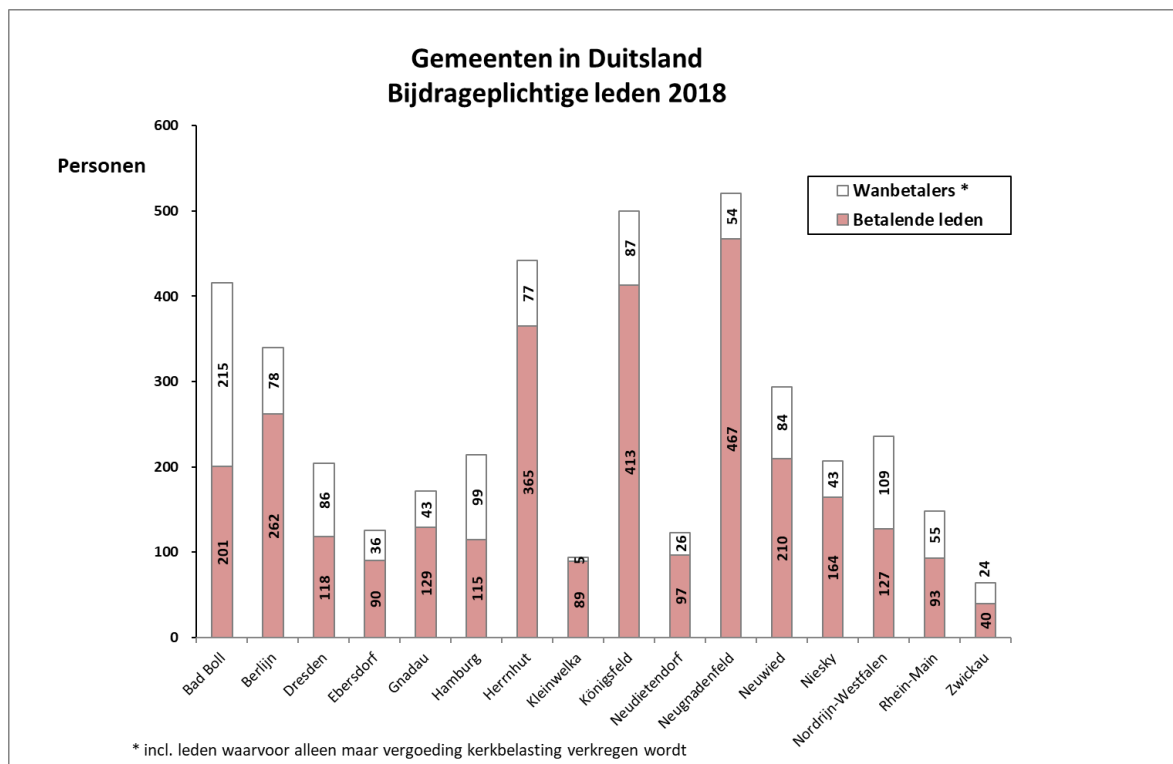
Statistische informatie over de gemeenten

Duitsland

Het aantal leden van alle Duitse gemeenten is sinds 2016 jaarlijks met gemiddeld 2 % gedaald. Op 31-12-2018 waren het 5.174 leden.

Van de 5.174 leden zijn 4.101 personen kb-plichtig. 2.980 leden betalen hun bijdrage. 1.121 leden (27 % van alle kb-plichtige leden) betalen geen persoonlijke kerkelijke bijdrage. Daarbij zijn er 562 leden jonger dan 18 jaar. Rond 500 leden hebben hun lidmaatschap niet bevestigd.

Het Provinciaal Bestuur is een denkproces gestart over de vorm van het lidmaatschap in de toekomst. In dit kader vond een strategische discussieronde van het Provinciaal Bestuur met de intersynodale financiële commissie plaats. Daarbij ging het om een gepaste reactie op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen.

REGIO NEDERLAND

De periode tussen de synoden 2018 en 2020 was voor de Broedergemeente in Nederland onder meer door drie onverwachte sterfgevallen gekenmerkt, die elk op hun eigen manier voor opschudding en onzekerheid hebben gezorgd.

Br. **Mark de Vos**, predikant van de Broedergemeente Utrecht en lid van het Bestuur van het Zeister Zendingsgenootschap (ZZg), kwam op weg naar de synode in Herrnhut bij een verkeersongeluk om het leven. Naast de gevolgen voor de gemeente Utrecht⁷ was dit sterfgeval voor alle gemeenten in Nederland een zware schok, aangezien br. De Vos de jongste predikant was. Hij was betrokken bij verschillende projecten van de kerkprovincie: de motivatiecampagne “De EBG dat ben ik”, het opzetten van een handboek voor gevallen van seksueel misbruik in pastorale betrekkingen, en de theologische begeleiding van het supraregionale jeudgwerk.

⁷ Zie ook pag. 13

In die zin was hij een echte drager van hoop voor de Broedergemeente. Zijn vroegtijdige dood doet daarom des te meer pijn.

In juli 2019 overleed de theologiestudente zr. **Vallery Linger**. Zij was niet alleen een zeer betrokken studente die ook andere vrouwen motiveerde om theologie te studeren. Zij was ook de redacteur van de dagteksten. Ook begeleidde zij het supraregionale jeugdwerk. Haar dood werd op sociale media in verbinding gebracht met haar homoseksuele oriëntatie en de vraag of zij door de Broedergemeente had kunnen worden geordend. Het commentaar was gedeeltelijk zeer pijnlijk, tegelijkertijd zette het de vraag naar de omgang met (seksuele) diversiteit in de Broedergemeente opnieuw op de agenda. Ook zuster Linger was een drager van hoop voor de gemeentedienst, en haar overlijden een zware tegenslag.

Tussen deze twee sterfgevallen in overleed in december 2018 br. **Sietze van Wijngaarde**. Hij was lid van de Nederlandse financiële commissie die het Provinciaal Bestuur bij de controle van de jaarrekeningen van de gemeenten ondersteunt. In deze commissie was hij de enige rentenier, waardoor hij een groot deel van het commissiewerk voor zijn rekening nam. Het duurde tot in de tweede helft van 2019 voordat de commissie opnieuw was samengesteld en het werk weer kon worden hervat.

Een tweede onderwerp dat de gemeenten in Nederland (opnieuw) bezig hield was het thema van de relatie van de Broedergemeente met de geschiedenis van de transatlantische slavenhandel en de **slavernij in Suriname**. In het kader van het Conciliair proces werd in Mariënkroon een conferentie over dit thema georganiseerd⁸. Bovendien vond er in Amsterdam een symposium plaats, dat door de Protestants-Lutherse gemeente Amsterdam, de Evangelische Broedergemeente Amsterdam Stad en Flevoland en het Nederlands Instituut Nationaal Slavernijverleden en Erfgoed (NInSee) werd georganiseerd. Daarbij hield br. Welschen een lezing over de omgang van de Broedergemeente met de geschiedenis van de slavernij.

Veel gemeenten hebben bij **Oudstenraadsverkiezingen** grote problemen om genoeg kandidaten te vinden die in de Oudstenraad willen meewerken. Daarbij spelen onder meer twee ontwikkelingen een rol: aan de ene kant zijn mensen steeds minder bereid om zich voor langere tijd aan een vrijwilligersambt te commiteren. Het zou makkelijker zijn om voor concrete korte projecten vrijwilligers te vinden. Ten tweede wordt de verantwoordelijkheid (ook op economisch vlak), tenminste gevoelsmatig, steeds groter. Deze verantwoordelijkheid schuwen veel gemeenteleden. Zeker speelt ook de stijgende gemiddelde leeftijd van de gemeenten een rol, en de steeds grotere aanspraak die het werk op jongere leden doet. Daarom moet het ook in de toekomst een gezamenlijk project van de gemeenten (en de Centrale Raad) zijn om geschikte kandidaten voor de Oudstenraden te vinden en te kwalificeren.

Misschien heeft het ook met deze stijgende druk te maken dat de conflicten binnen de Oudstenraden toenemen. Daarbij wordt het Provinciaal Bestuur telkens weer gevraagd om te bemiddelen of zelfs de problemen op te lossen.

Drie gemeenten hebben bijzondere ontwikkelingen meegemaakt die in dit verslag worden genoemd:

De gemeente **Noord-Holland**, die uit vier (inmiddels zeer kleine) deelgemeenten bestaat (Alkmaar, Haarlem, Hoorn en Zaandam), zoekt naar een nieuwe vorm van gemeentelven die toekomstbestendiger is dan de huidige vorm. Daarbij zal het cruciaal zijn of het lukt om het gevoel van de leden te versterken dat zij bij *één* gemeente horen.

⁸ Zie ook pag. 19/20

Bij een eerste presentatie van de plannen bij een speciaal daarvoor samengeroepen gemeentevergadering kwam het tot heftige protesten van gemeenteleden. Dientengevolge heeft de Oudstenraad besloten om het proces te vertragen en in eerste instantie vooral twee maatregelen uit te voeren: de centralisering van de administratie en het organiseren van maandelijks centrale diensten.

De gemeente **Utrecht** heeft na het overlijden van br. Mark de Vos verrassend veel veerkracht getoond. In deze situatie, waarin deze gemeente voor de tweede keer binnen korte tijd onverwacht een predikant in actieve dienst is verloren, hebben de gemeenteleden elkaar in hun verdriet gesteund. Telkens weer ontdekten zusters en broeders gaven die zij voor de dienst in de gemeente konden inzetten. Onze dank gaat uit naar br. Theodor en zr. Almut Clemens, die een half jaar van hun pensioen hebben ingezet om de gemeente te ondersteunen. Inmiddels kon met de beroeping van zr. Rhoïnde Mijns-Doth naar deze gemeente een nieuw begin worden gemaakt.

De gemeente **Zeist** is nog steeds veel met haar onroerend goed bezig. Naast de (ook in financieel opzicht grote) inzet voor de instandhouding van de historische gebouwen op de pleinen, bouwt de gemeente op dit moment een nieuw wooncomplex, waarbij de huren (ietwat) lager moeten uitvallen dan op de pleinen. Een hoogtepunt in de verslagperiode was voor de gemeente zeker het jubileumjaar “250 jaar Kerkzaal”. Met lezingen, concerten en feestelijke kerkdiensten herdacht de gemeente haar geschiedenis (telkens met oog voor de huidige ontwikkelingen en benodigdheden). De teksten van deze lezingen zijn in een boek gepubliceerd.

In de **Diaspora** is er reeds sinds langere tijd een aanhoudend conflict met de Landelijke Hindostaanse Begeleidingsgroep. Aan de ene kant zegde de stuurgroep de samenwerking met de predikant br. Erik Jan Stam op en hield tot begin 2020 aan dit standpunt vast, hoewel het Provinciaal Bestuur meerdere malen heeft medegedeeld dat br. Stam de predikant voor de gehele diaspora zal blijven. Aan de andere kant heeft het Provinciaal Bestuur de stuurgroep diverse malen opgeroepen toe te lichten hoe zij de financiële situatie van de LHBC (in 2018 waren er nog maar 27 betalende leden) wil verbeteren zodat zij ook haar Uniteitsbijdrage weer zonder korting kan betalen.

Op grond van de besluiten 20/2016 en 23/2018 zijn de gemeenten in Nederland een proces gestart dat in het kader van de kerkorde tot een afgestemde ledenregistratie moet leiden. Dat is ook gelukt. De praktische uitvoering van deze afspraken stuit echter vooral in de grote gemeenten op grote problemen. Naar mening van het Provinciaal Bestuur heeft deze situatie er ook mee te maken dat het regelwerk van de Broeder-Uniteit uitgaat van een lidmaatschap in een “Freikirche”⁹, waarbij de leden zich bewust als leden met rechten en plichten begrijpen. Daartegenover staat echter in de Surinaams-Nederlandse gemeenten een opvatting van lidmaatschap met een sterk volkskerkelijk karakter. De verbondenheid van sommige zusters en broeders met de Broedergemeente wordt slechts op bepaalde centrale punten in de biografie concreet.

⁹ "Freikirchen" zijn kerken die historisch gezien onafhankelijk zijn van de staat. Sinds de scheiding van kerk en staat in Duitsland is de betekenis een beetje verschoven. "Freikirchen" zijn meestal kerken die een grotere waarde hechten aan een bewuste geloofsbeslissing dan de klassieke “volkskerken”. Voorbeelden zijn de baptisten, de methodisten en de Evangelische Broedergemeente.

De registratie als lid naar aanleiding van de doop van de kinderen, belijdenis of een pastoraal contact leidt vaak niet tot actief lidmaatschap. Ook wordt het lidmaatschap niet beëindigd als men zich inschrijft in een andere gemeente (binnen of buiten de Broeder-Uniteit). Door deze situatie wordt het vooral in grote gemeenten onoverzichtelijk. De volkskerkelijke opvatting van lidmaatschap is daarbij waarschijnlijk ook de nalatenschap van de samenwerking van de Broedergemeente met de koloniale autoriteiten in Suriname in de 19de eeuw, toen tot slaaf gemaakten gedoopt moesten zijn om te worden vrijgelaten. In die zin houdt ook dit vraagstuk verband met de geschiedenis van de slavernij.¹⁰ De Nederlandse statistiek is daardoor nog steeds niet vergelijkbaar met de gegevens van de Duitse gemeenten. Ook binnen Nederland zijn er nog grote vertekeningen.

Statistiek (voorlopig):

Gemeente	Totaal	Procent	Betalend	Procent
EBG Amsterdam Stad	3523	47,3%	240	6,8%
EBG Amsterdam Zuid Oost	1457	19,6%	171	11,7%
EBG Haaglanden	431	5,8%	103	23,9%
EBG Noord Holland	455	6,1%	84	18,5%
EBG Rotterdam	805	10,8%	196	24,3%
EBG Utrecht	252	3,4%	149	59,1%
EBG Zeist	419	5,6%	223	53,2%
Diaspora	107	1,4%	119	111,2%
Totaal	7449	100,0%	1285	17,3%

De tabel toont aan dat de registratie van de leden in de gemeenten en vooral in de diaspora nog niet is afgerond.

Betalende leden (Stand 2018):

Leden die de minimum bijdrage van € 180 per jaar betaald hebben, resp. door de Oudstenraad zijn vrijgesteld.

KLEINERE REGIO'S

Minimaal twee keer per jaar reisde br. Hertzsch naar **Zwitserland** om de sociëteiten te bezoeken en aan vergaderingen deel te nemen. Op de voorgrond stonden daarbij vooral twee onderwerpen: tijdens een vergadering van de begeleidingsgroep in het “Huis van Godsdiensten” in Bern werd overeenkomstig BeV 3/2018 een gespreksproces over vraagstukken van de interreligieuze dialoog geïnitieerd. Impulsen voor de toekomst van de Broedergemeente in Zwitserland en de sociëteit Bazel, die door het Provinciaal Bestuur werden gepresenteerd, vormden de basis voor een gesprek met het bestuur in Bazel over perspectieven op de middellange termijn.

Tijdens de predikantenconferentie in oktober 2019 werd het predikantsechtpaar Roberts uit de Uniteitsprovincie Westindies-Oost in onze provincie welkom geheten. Zr. Winelle Kirton-Roberts werkt sinds december 2019 mee in het team van predikanten in Zwitserland en neemt vooral taken in het Franstalige deel van Zwitserland op zich. Zij leeft met haar gezin in Genève waar haar echtgenoot Mikie Roberts bij de Wereldraad van Kerken werkt.

¹⁰ Zie ook pag. 12

Met vertegenwoordigers van de gemeenten in **Scandinavië** vonden er vooral tijdens de gezamenlijke conferenties ontmoetingen en gesprekken plaats. Br. Klas Lindberg en br. Jørgen Bøytler informeerden regelmatig over het werk in Stockholm en Christiansfeld. Voor de herfst 2020 is er een reis van br. Hertzsch en br. Theodor Clemens naar Göteborg en Stockholm gepland.

In juni 2018 vierde de Broedergemeente in **Albanië** haar 25-jarig jubileum. Br. Hertzsch reisde als vertegenwoordiger van het Provinciaal Bestuur naar Tirana en nam met vertegenwoordigers van meerdere zendingsorganisaties deel aan de vieringen, met aansluitend een bezoeksreis naar de gemeenten Burrel en Pogradec. Door de projectmatige samenwerking van de Duitse zendingsorganisatie van de Broedergemeente HMM met meerdere standplaatsen van de Broedergemeente in Albanië is er regelmatig contact. Wij zijn dankbaar voor deze hartelijke verbondenheid.

Zr. Dena Fortuzi zal binnenkort haar studie theologie hebben afgerond, dan wordt zij de eerste Albanese predikante van de Broedergemeente in Albanië.

Na een zware aardbeving in de herfst 2019 verleenden de gemeenten in Albanië met grote inzet noodhulp aan de mensen in de betrokken gebieden. Via de zendingsorganisaties van de Broedergemeente werden de maatregelen ondersteund.

Het is een dringende wens van het Provinciaal Bestuur om de contacten met de zusters en broeders in **Estland** (Eesti Evangeelne Vennastekogodus) te intensiveren. Onder leiding van br. Ingo Gutsche kwam in juli 2019 na vele jaren weer een keer een ontmoetingskamp in Estland tot stand. De ontmoeting onder het motto “CROSSroads” sloot aan op de intensieve jeugdontmoetingen van de jaren negentig. Tegelijkertijd was deze ontmoeting open voor deelnemers die tot nu toe geen relatie met de Broedergemeente of het christelijk geloof hebben gehad. Onder leiding van br. Andreas Tasche bezocht in 2019 een reisgroep van HMM Estland en een kerkdienst in Tallinn. In hoeverre zulke ontmoetingen tot een heropleving van de contacten met de Estische Broedergemeente zullen leiden, blijft afwachten. De predikantenconferentie kon met br. Lui Remmelg (Hiiumaa) en zijn zoon Joel in 2019 voor het eerst ook een Estische deelnemer welkom heten. Passend bij het onderwerp van de predikantenconferentie “Gesprek” werd duidelijk hoe belangrijk het vertrouwensvolle gesprek tussen zusters en broeders uit verschillende regio’s van onze provincie met hun verschillende theologische opvattingen is.

In oktober 2018 bezochten br. Martin Theile, die in opdracht van het Provinciaal Bestuur het werk in **Letland** begeleid, en br. Welschen, die in het Provinciaal Bestuur voor dit werk verantwoordelijk is, gezamenlijk Letland. Dit was direct voor het 100-jarige jubileum van de uitroeping van de republiek Letland in november 1918. Verschillende personen in het netwerk van de Broedergemeente wezen op het belang van het werk van de Broedergemeente in dit proces van natievorming. Op het programma stond een bijeenkomst met de bijbelkring in Riga en uitvoerige gesprekken met br. Gundars Ceipe. Ook de Christian-David-school werd weer bezocht. Met de schoolgemeenschap werd op zondag de dienst gevierd. Als “netwerken” een belangrijk structureel element van de Broedergemeente in het verleden, het heden en de toekomst is, dan is het werk van de Broedergemeente in Letland daar een goed voorbeeld van, want het netwerk gaat verder dan de groep leden in formele zin. Regelmatig bezoekt ook br. Volker Schulz als bisschop Letland voor pastorale gesprekken. Dat hij bezig is de Letse taal te leren, kan daarbij met dank worden vermeld.

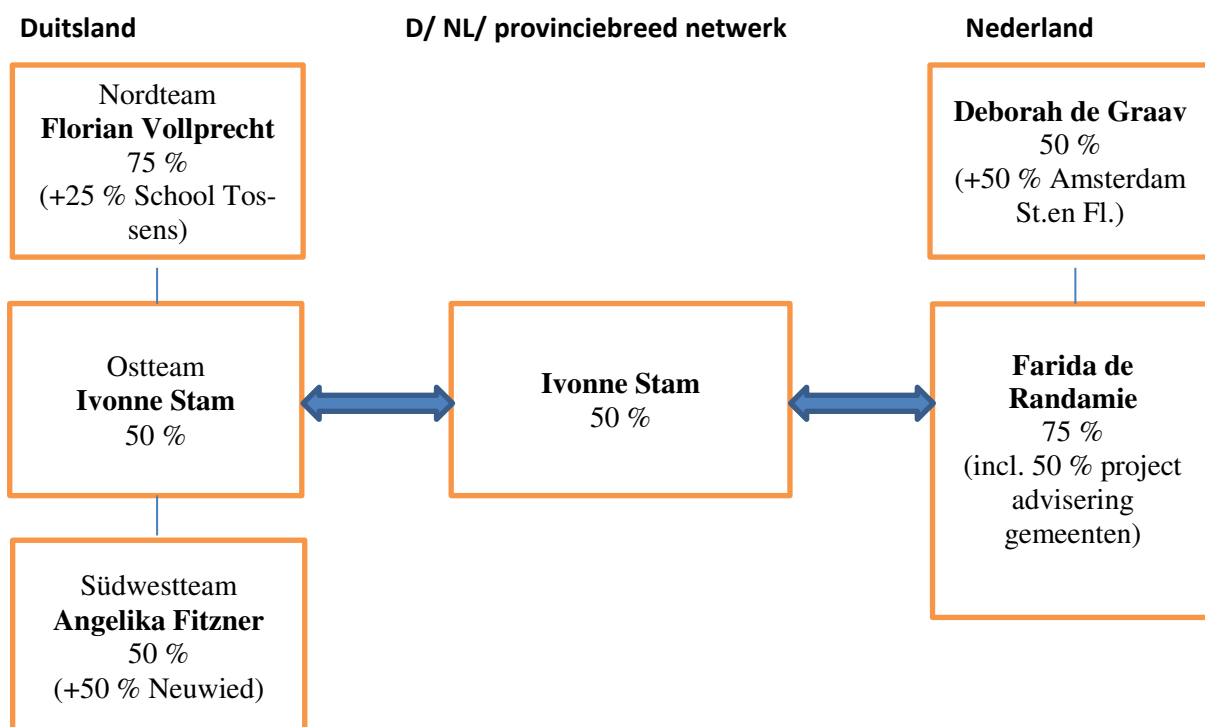
WERKGEBIEDEN

Het **jeugdwerk** vormt een steeds groter netwerk, zowel in de provincie alsook internationaal. Een belangrijke basis daarvoor vormen de door de synode in de alinea “Jeugd” besloten wijzigingen van de kerkorde (§§ 1606-1608 KO) en de jeugdvertegenwoordiging uit ieder land van onze provincie in de synode (§1403 Nr. 3b KO).

Het is niet ieder land van onze provincie gelukt om een jongere naar de synode af te vaardigen. Dit toont aan dat participatie van jonge mensen op alle niveau's van onze kerk veel aandacht nodig heeft en deze verder moet worden verbeterd. Niet overal zijn onze structuren geschikt om jonge mensen daadwerkelijk ruimten te bieden om hun ideeën te implementeren. Dit is echter een voorwaarde opdat jonge mensen zich in onze kerk thuisvoelen. Het doorgeven van het geloof aan de volgende generatie is een missionaire kerntaak en een belangrijk thema voor de toekomst van onze kerk.

Het Provinciaal Bestuur heeft haar inspanningen op dit gebied versterkt en het aantal medewerkers in het jeugdwerk aanzienlijk verhoogd. Naast de doelstelling een internationaal netwerk te vormen, waarmee in het bijzonder zvr. Ivonne Stam is belast, gaat het er vooral ook om de verbinding met de scholen te versterken, die naast de gemeenten een ander belangrijk werkgebied voor het werk met kinderen en jongeren bieden.

Op dit moment ziet het organigram van de jeugdwerkers in het supraregionale jeugdwerk, die in vaste dienst van de EBU zijn, er als volgt uit:

Bijkomend is er op lokaal niveau een nieuwe functie, waarin het jeugdwerk van de Broedergemeente Königfeld aan de Zinzendorfschulen wordt gekoppeld. Ook zijn er fte's voor het jeugdwerk in de gemeenten Herrnhut en Neugnadenfeld.

De basis voor het netwerk binnen de gehele provincie vormt de jaarlijkse werkvergadering van de jeugdwerkers, waarbij ook de Britse provincie betrokken is. Deze werkvergadering vond in 2017 in Albanië plaats, in 2018 in Groot-Britannië en in 2019 in Duitsland. In 2020 wordt de werkvergadering in Bazel in Zwitserland georganiseerd. Bij de vergadering in 2019 in Berlijn waren jeugdwerkers uit Duitsland, Nederland, Tsjechië en Groot-Britannië aanwezig. Inhoudelijk wordt er aan een kinderboek over de Broedergemeente in de verschillende landen wereldwijd gewerkt, dat uiteindelijk in het bijzonder voor het werk met kinderen kan worden gebruikt. Bovendien is de bijeenkomst het centrale contactmoment, waarbij het ook om de planning van gezamenlijke activiteiten gaat. Voor het jubileumjaar 2022 is er een internationaal festival in Herrnhut gepland. Het netwerk tussen Duitsland en Nederland wordt versterkt door het internationale Youth Camp dat in 2019 met 40 deelnemers op de Herrnhaag plaatsvond. Naast jongeren uit Duitsland en Zeist waren er ook twee deelnemers uit Almere.

Het centrale orgaan van het supraregionale jeugdwerk in Nederland is de landelijke jeugdraad, waarin op dit moment helaas niet alle gemeenten vertegenwoordigd zijn. De jaarlijkse kinderen tienerkampen zijn goed bezocht. Wat er op dit moment ontbreekt is een aanbod voor oudere jongeren. Voor de vrijwilligers die voor het kinder- en jeugdwerk in de gemeenten verantwoordelijk zijn, organiseren de jeugdwerkers de landelijke dag voor jeugdmedewerkers, die vooral als bijscholing is bedoeld. Het project ter advisering en begeleiding van het jeugdwerk in de gemeenten, dat door mevrouw Farida de Randamie wordt begeleid en oorspronkelijk tot twee jaar was beperkt, is nog niet afgerond en is verlengd. Voor het project werd een begeleidingsgroep geïnstalleerd, waarin zr. Rita Harry, br. Joel Eduards en br. Welschen meewerken.

In Duitsland bieden de “Jugendwerkstätten”, de workshops voor jongeren, en de overige activiteiten van het supraregionale jeugdwerk voor veel mensen een geestelijk thuis, ook al hebben zij, bijvoorbeeld in de plaats waar zij hun opleiding volgen, geen intensief contact met een plaatselijke gemeente resp. streekgemeente (meer). Het jeugdwerk in Duitsland heeft haar eigen statuten opgesteld waarin haar structuur en werkwijze worden beschreven. Het thema preventie van seksueel onwenselijk gedrag krijgt veel aandacht. Bij de Herbstwerkstatt 2019 ging het ook om de beroepsmogelijkheden binnen de Broedergemeente. Daarmee is de hoop verbonden eigen jonge mensen voor de kerkelijke werkgebieden te werven.

Aan de hand van het **zusterwerk** van de twee grote regio's van de Europees Continentale Provincie kan men goed laten zien wat er met het strategiebeeld “verbindend netwerk–inspirerende events” bedoeld wordt. De zusters versterken hun onderlinge verbondenheid via hun website, het uitwisselen van e-mails en verschillende andere digitale media. Regelmatig versturen de verantwoordelijken voor het zusterwerk een pastorale en tegelijkertijd informatieve brief. Daarbij vinden er regelmatig ook ontmoetingen plaats. Deze ontmoetingen zijn inspirerend doordat er actuele thema's en onderwerpen die in het leven spelen worden verbonden aan bijbelse impulsen en speciale accenten uit de theologie en de geschiedenis van de Broedergemeente. In 2019 kon de PB-verantwoordelijke deelnemen aan een landelijke bezinningsdag van het Nederlandse zusterwerk. Georganiseerd door de Centrale Vrouwenraad had deze bezinningsdag naar aanleiding van het 20-jarig bestaansjubileum van dit koepelorgaan van het Nederlandse zusterwerk een bijzonder feestelijk karakter. In 2019 werd de juridische vorm van de Centrale Vrouwenraad gewijzigd van een stichting naar een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. In de Centrale Vrouwenraad komen vertegenwoordigers van de zusterkringen van alle gemeenten samen. De zusterkringen spelen in het leven van de Nederlandse gemeenten een belangrijke rol, zij nemen veel praktische taken op zich.

In bijna alle gemeenten in Nederland bestaan er ook broederkringen. Als koepelorgaan bestaat de **Centrale Broederraad EBGN**, die broederkringen ondersteunt en jaarlijks een broederdag organiseert. De Broederraad en het Provinciaal Bestuur ontwikkelden gezamenlijk het idee om in het jaar 2022 een Europese Broederconferentie te organiseren, met deelneming van de andere Europese provincies – vergelijkbaar met de sinds lange tijd bestaande Europese Zusterconferentie. Deze conferentie dient onder meer in de andere regio's en provincies het idee van georganiseerd broederwerk te versterken. Door het aftreden van de voorzitter br. Marcel Doorjé heeft de planning vertraging opgelopen. Het is de bedoeling dat de planning na de verkiezing van de nieuwe voorzitter br. Imro Arlaud wordt voortgezet.

Het gezamenlijke zingen en musiceren hoort bij de centrale elementen van de Broedergemeente. Nadat de koorontmoeting die in 2018 in Amsterdam-Zuidoost gepland was, niet doorging, wordt in 2020 een nieuwe poging gedaan. In gesprekken tussen de gemeente en het Provinciaal Bestuur ging het, met oog op de hoge hotelprijzen in Amsterdam, onder meer over de eventueel noodzakelijke dekking van een tekort. Ook voor de toekomst moet men erover nadenken hoe koorontmoetingen en blazersontmoetingen onder gewijzigde voorwaarden identiteitsstichtend en met grote uitstralingskracht kunnen worden georganiseerd. De blazersontmoeting die tijdens Pinksteren 2019 in Neuwied plaatsvond, was een dergelijk inspirerend event, vooral door de grote inzet van veel zusters en broeders die als vrijwilligers actief waren, en de grote diversiteit van jong en oud.

Als verantwoordelijke voor de **kerkmuziek** (0,15 fte) zoekt br. Niels Fischer ook voor de koorontmoeting in Amsterdam naar wegen om meer jongeren te motiveren. Er zijn jonge zangers: in 2019 hadden zij onder leiding van br. Fischer een indrukwekkend optreden als supraregionaal gospelkoor “Moravian Stars” op de Kerkendag in Dortmund. Cantor Alexander Rönsch, de tweede verantwoordelijke voor kerkmuziek (0,15 fte), geeft in zijn werk in de gemeente Herrnhut eveneens bijzondere aandacht aan het muzikale werk met kinderen en jongeren. Zo is er een goede kans dat beide verantwoordelijken samen erin slagen jongere zangers te werven, zowel voor de koren in de gemeenten als ook voor de koorontmoeting.

Jaarlijks vindt in Dresden het orkestweekend Unitas Musica onder leiding van br. Karl Friedrich Winter plaats. De organisatie en uitvoering van dit weekend geschiedt op vrijwillige basis, en het is voor alle betrokkenen alsook voor de gemeente Dresden, die als gastheer fungeert, een grote verrijking. De leiding van het mannenkoor-weekend op de Herrnhag lag in 2019 in handen van de onbezoldigde cantor Christiane Mebs, samen met cantor Alexander Rönsch.

Rond het **werk met vluchtelingen** is het sinds de synodevergadering 2018 rustiger geworden. Desalniettemin is er nog een keer groot kerkasiel verleend: de gemeente Gnadau heeft met ondersteuning van de Herrnhuter Diakonie van maart tot juli 2019 onderdak verleend aan een gezin van tien personen uit Irak. Ook in Herrnhut vond een jonge vrouw met twee kinderen enkele maanden een onderkomen. Sinds 2016 verleenden in totaal zeven gemeenten en gemeenschappen van de Broeder-Uniteit kerkasiel aan ongeveer vijftig vluchtelingen uit Cameroen, Irak, Eritrea, Syrië en Afghanistan. Voor de betrokken gemeenten betekende dit een enorme inzet aan tijd en kracht en tegelijkertijd was het een verrijking. De kerkasielgasten zijn inmiddels nagenoeg allemaal erkend door de Duitse autoriteit “Bundesamt für Flucht und Migration (BAMF)”, die verantwoordelijk is voor vluchtelingen. De situatie van vluchtelingen in landen als Italië, Roemenië en Bulgarije of in landen van origine zoals Afghanistan, Iran und Irak is niet verbeterd. Desondanks neemt het BAMF alleen nog maar in uitzonderlijke gevallen een voor de vluchtelingen positieve beslissing. De autoriteit dreigt er ook regelmatig mee de tijd waarin een vluchteling moet worden teruggestuurd naar het EU-land van binnenkomst, van zes naar achttien maanden te verhogen. Dit schrikt gemeenten af om mensen in gevaar kerkasiel te verlenen. Wanneer men de ontwikkelingen in Syrië, op de Griekse eilanden, in Turkije en Noord-Afrika volgt, wordt duidelijk dat er nog geen sprake kan zijn van het signaal “veilig”.

Alle kerken, ook de Broeder-Uniteit zijn uitgedaagd om zich verder intensief met het thema vlucht, vluchtoorzaken en de opname van vluchtelingen bezig te houden. Daarom is het goed dat br. Stephan Theo Reichel als verantwoordelijke voor het vluchtelingenwerk via de vereniging “matteo”, waarvan de Broeder-Uniteit lid is, ook politiek werk verricht, door zich bijvoorbeeld samen met anderen ervoor in te zetten dat uitzettingen naar Afghanistan worden opgeschorst.

In het visiedocument van de EBU is het **Conciliar Proces** met zijn drie aspecten “gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping” verankerd. 2019 was het jaar van de klimaatbescherming. Ook jongeren van de Broedergemeente namen op vrijdag deel aan betogingen in plaats van naar school te gaan. In de Zinzendorfschulen Königfeld ontstond het initiatief sChOOL for Future. De Broeder-Uniteit ondertekende de oproep Churches for Future en ondersteunt daarmee de jongeren die een radicale verandering en een goede omgang met de natuur eisen. In de verslagperiode zijn verschillende stappen in richting duurzaamheid gezet.

In navolging van BeV 13/2018 met betrekking tot **digitalisering** heeft een supraregionale werkgroep in eerste instantie gekeken hoe het enorme verbruik van papier rond de synode door meer inzet van digitale middelen kan worden beperkt. Voor de synode 2020 wordt een Cloud ingesteld, waarin de documenten centraal worden opgeslagen en kunnen worden gedownload. Op dit moment wordt er onderzocht of meer procedures in de administratiestandplaatsen geschikt zijn voor digitalisering. De werkgroep vergadert uitsluitend via skype.

In de Uniteitsadministratie werd een proces ter evaluatie en verbetering van **duurzaamheid** geïnitieerd. Er is een werkgroep ingesteld die afzonderlijke gebieden van de administratie, bijvoorbeeld dienstreizen, gebouwen, inkoop, reiniging, verwarming, energie, IT etc. op duurzaamheid toetst en in samenwerking met de afdelingen verbeteringsvoorstellen uitwerkt. In het reglement van dienstreizen is onder meer vastgesteld dat bij dienstreizen moet worden gekeken of ze daadwerkelijk noodzakelijk zijn. Ook moet principieel het meest duurzame vervoersmiddel worden gekozen. Het Provinciaal Bestuur en de administratie hebben hun werkwijze aangepast. Videoconferenties vervangen vergaderingen met fysieke aanwezigheid. Er wordt vaker gebruik gemaakt van bus en trein ten opzichte van het vliegtuig en de auto. Daarentegen mislukte de poging om binnen de administratie recyclingpapier te gebruiken. Dit ligt aan het beheersreglement dat voorschrijft dat alleen zuurvrij papier mag worden gebruikt omdat het alleen dan langdurig archiveerbaar is. Op het weiland achter het Uniteitsgebouw in Bad Boll worden inheemse wilde bloemen gezaaid om wilde bijen en vlinders meer voeding te bieden. Ook de gebouwen, vaak uit de 18de eeuw, blijven een uitdaging. Verbeteringen kunnen slechts stapsgewijs worden behaald, in het bijzonder dan als er sowieso investeringen gepland zijn. Het doel is om bij alle belangrijke besluiten rekening te houden met de criteria van duurzaamheid.

Op de regionale conferentie van het **Conciliar Proces** 2018 in Bad Boll ging het om een ander heet hangijzer: de omgang met “moeder aarde” in het geheel – en concreet om landverbruik en landroof, huren en pachten en het standpunt van de Broedergemeente bij dit onderwerp. Zr. Heide-Rose Weber gaf een inleiding over de omgang van de Broeder-Uniteit met onroerend goed. Er zijn ook zusters en broeders die met oog op de steeds verder stijgende huren en het tekort aan woonruimte eisen dat de Broeder-Uniteit helemaal afstand doet van inkomsten uit het bezit van onroerend goed. Dit zou echter in tegenspraak zijn met het maatregelenplan van het Provinciaal Bestuur om tot een evenwichtige huishouding te komen. Daarin voorzien zijn – gematigde – verhogingen van huur- en pachtinkomsten.

In 2019 is er voor de tweede keer als jaarconferentie bij het Conciliair Proces een conferentie over het onderwerp “Broedergemeente en het slavernijverleden” georganiseerd. De focus van de conferentie onder de verantwoordelijkheid van de Centrale Raad lag niet op de historische feiten maar op hoe het vandaag de dag kan lukken om elkaar als “vrije zusters en broeders” op ooghoogte te bejegenen. De conferentie hield zich daarbij onder meer bezig met taboes rond winti. Voor veel deelnemers was het belangrijk dat binnen de Broedergemeente over deze godsdienst, die veel Afrikaanse elementen bevat, open wordt geïnformeerd en gediscussieerd. Daarnaast dient het verleden van de Broeder-Uniteit in de tijd van de slavernij nog een keer wetenschappelijk te worden onderzocht. Het Provinciaal Bestuur is van plan om daarvoor een onderzoeksbeurs in te stellen.

UNITEIT EN ZENDING

In september 2018 vond in Winston-Salem en Bethlehem, VS, een vergadering van het **Unity Board** plaats, waaraan br. Hertzsch deelnam. De verslagen over aanhoudende scheuringen in de Broedergemeente in Honduras en Alaska en over politieke spanningen in veel provincies werden met bezorgdheid ter kennisgeving aangenomen. In het bijzonder de situatie in Nicaragua is sindsdien verder geëscaleerd, met grote uitwerkingen op de Broedergemeente. De eerstvolgende vergadering van het Unity Board zal op uitnodiging van de Tsjechische Uniteitsprovincie in september 2020 plaatsvinden.

De **betrekkingen met andere Uniteitsprovincies** werden op verschillende manieren onderhouden. Bijzonder noemenswaardig zijn de ontmoetingen in een goede sfeer tijdens de vergadering van het Unity Board en de All Tanzania Partner’s Consultation (ATPC) in Arusha in oktober 2018, die voor het eerst sinds 2015 plaatsvond. Op initiatief van het ZZg kwamen in het najaar 2019 afgevaardigden uit de Uniteitsprovincie Zuid-Afrika en de Europees Continentale Provincie voor een bijeenkomst onder de naam “South North Conversation” in de buurt van Kaapstad bijeen. Daarbij ging het erom elkaars cultuur, situatie van de gemeenten en vormen van kerkelijk werk te leren kennen. Naast de conferentie bezocht br. Hertzsch samen met br. Friedrich Waas en zr. Peggy Mihan de zendingspost Wupperthal, waar een grote brand het grootste deel van de plaats eind 2018 in de as heeft gelegd. De gesprekken met de predikant en andere verantwoordelijken ter plaatse gingen onder meer over de mogelijkheid van verdere steun door de zendingsorganisaties.

In februari 2019 kwamen de PB-leden van de Britse en de Europees-Continental Provincie in Leeds voor een betere kennismaking, uitwisseling over het PB-werk en geestelijke bezinning bijeen. Ook de bijzondere relatie met de Uniteitsprovincie Suriname wordt door regelmatige ontmoetingen onderhouden. In maart 2020 vindt in Zeist de consultatie met de kerkleiding van de Uniteitsprovincie Suriname plaats, waaraan vanuit onze provincie br. Welschen en br. Hertzsch deelnemen.

De betrekkingen met Tanzania worden vooral gekenmerkt door de jarenlange nauwe samenwerking met HMM. Daardoor zijn er bijzonder goede contacten met de Zuidprovincie, de Zuidwestprovincie, de Oostprovincie en de Rukwaprovincie. Naar aanleiding van de inwijding van nieuwe gebouwen voor vormingsprojecten reisde br. Hertzsch naar Songea en Namtumbo in de Tanzaniaanse Zuidprovincie, naar Zanzibar, Sambia en Malawi. Daarbij werden telkens ook gesprekken met leden van de kerkleiding gevoerd.

In mei 2019 was br. Hertzsch te gast bij de synode van de Protestantse kerk van de Boheemse Broeders, waarbij de Tsjechische Zendingsprovincie is aangesloten.

Jaarlijks vindt er een uitwisseling plaats tussen het Provinciaal Bestuur en de leiding van de **Tsjechische zendingsprovincie**. De zendingsprovincie had door het overlijden van br. Jiří Polma, de predikant van de gemeente Železný Brod, in maart 2018 een zwaar verlies te verduren. De kleinheid van veel gemeenten en het gebrek aan jonge mensen voor de verkondigingsdienst zorgen ervoor dat het toekomstperspectief onzeker is. De bijeenkomst van Duitse en Tsjechische gemeenten op 21 september 2019 in Herrnhut werd als verbindend ervaren.

De goede samenwerking van de **zendingsorganisaties** van de Broedergemeente heeft tot verdere projectpartnerschappen geleid, waarvan het kindercentrum met basisschool in het vluchtelingenkamp Dzaleka / Malawi en ook Star Mountain hebben geprofiteerd.

De vergaderingen van de **Europese Zendingsraad**, waarvoor naast het ZZg, BDM, FEBS, Herrnhuter Mission in Zwitserland (Mission 21), British Mission Board en HMH ook de Noordamerikaanse zendingsorganisatie Board of World Mission en het Moravian Women's Desk alsook de Moravian Church Foundation waren uitgenodigd, vonden in 2018 in Zeist en in 2019 in Bazel plaats. Wij zijn dankbaar voor de nauwe samenwerking met Mission 21, die met de nieuwe directeur Jochen Kirsch per september 2019 nog intensiever is geworden.

Het bestuurswerk in de koepelorganisatie van de "Evangelischen Missionswerke in Deutschland" EMW en in de zendingsraad van de "Evangelischen Mission in Solidarität" (EMS) was gekenmerkt door vergaande veranderingen. In EMW was er een wissel van zowel de voorzitter alsook de directeur. Een meerjarig proces over perspectieven leidde tot een heroriëntatie van EMW en tot een wijziging van de statuten. De Broeder-Uniteit zal in de ledenvergadering nog maar met één persoon vertegenwoordigd zijn (in plaats van met vier). De zetel in het bestuur blijft echter behouden. Ook bij EMS wisselde zowel de voorzitter alsook de secretaris-generaal. Een vergadering van de EMS-Zendingsraad vond in juni 2019 in de Johann-Ludwig-Schneller-School in Libanon plaats. In het kader daarvan was br. Hertzsch in de gelegenheid om de Near East School of Theology (NEST) in Beiroet en het werk van de Protestantse kerken in Libanon te leren kennen en talrijke gesprekken met oecumenische deelnemers te voeren.

Alle Uniteitsprovincies dragen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor **Star Mountain**, het revalidatiecentrum voor mensen met een geestelijke beperking. De Europees-Continental Provincie is echter belast met de leiding en de begeleiding van het centrum. Deze taak neemt het bestuur van HMH waar. Twee keer per jaar vinden werkgesprekken met het management team van Star Mountain plaats. Tussentijds zijn de vertegenwoordigers van HMH permanent in contact met de directrice en andere medewerkers op Star Mountain.

Met het nieuwe management team, dat sinds het najaar 2017 onder leiding van de directrice Ranya Karam werkt, heeft het werk op Star Mountain zich goed ontwikkeld. De stabiele leiding en enkele structurele veranderingen maken de focus op de eigenlijke kerntaken mogelijk. Ook dragen zij bij tot een goede sfeer. Na een fase van moeilijke herstructureringsprocessen is het nu mogelijk om het hoofdoogmerk op de kwaliteit van de programma's te richten. Bijscholingen voor medewerkers en de samenwerking met externe experts en instellingen zorgen ervoor dat de toegepaste pedagogiek actueel is en de kwaliteit van het therapeutische werk verbetert.

De financiering van de personeelskosten voor de programma's op Star Mountain blijft moeilijk. De instelling is erop aangewezen dat verreweg het grootste deel van het budget door giften en subsidies wordt gedekt, ook al zijn de eigen inkomsten door het succesvolle werk van het team op Star Mountain continu gestegen, vooral door het groeiende werk met gasten en door de verkoop van landbouwproducten uit de opleidingsprogramma's. Omdat de meeste subsidiegevers slechts korte tijd steun bieden, blijft de zoektocht naar geldschieters een permanente taak.

Desondanks was het met behulp van internationale subsidieprogramma's mogelijk om omvangrijke bouwmaatregelen te starten. De verouderde elektrische installatie werd compleet vernieuwd en de capaciteit verhoogd. Ook is er een start gemaakt met de renovatie van het oude gebouw van de kleuterschool, dat niet meer aan huidige eisen voldoet. Tegelijkertijd werd een nieuw gebouw met meerdere verdiepingen gebouwd, dat eveneens dienst zal doen voor de integratieve kleuterschool. Het gebruik van het land rondom de gebouwen is duidelijk verbeterd en het ziet er verzorgd uit. Er is nog meer land gecultiveerd voor de landbouw. In het najaar 2019 namen bosexpert br. Matthias Clemens en de heer Volker Kreisig (bosbeheer Protestantse kerk Sachsen) deel aan de werkgesprekken op Star Mountain om de toestand van het bos te beoordelen en aanbevelingen op te stellen voor het onderhoud van het bos, brandveiligheid en beplanting van de gebieden die tot nu toe niet worden benut, alsook de verantwoordelijke medewerkers voor het werk in het bos en de tuin te scholen.

De identiteit van Star Mountain als instelling van de Broeder-Uniteit werd door ontmoetingen en het onderhouden van contacten verder versterkt. Br. Niels Gärtner organiseerde in opdracht van HMH meerdere keren per jaar bijscholingen voor de medewerkers van Star Mountain en versterkte de verbindingen met regionale oecumenische partners. De gezamenlijke inzet van de zendingsorganisaties van de Broedergemeente leidt tot meer aandacht voor Star Mountain in de wereldwijde Uniteit. In mei 2020 vindt een vergadering van de Unity Mission and Development Board (UMDB) op Star Mountain plaats. Een keer per jaar neemt br. Jørgen Bøytler deel aan de werkgesprekken.

Voor informatie over het omvangrijke werk van het **Uniteitsarchief**, de service voor gebruikers, de jaarprojecten, het werk van de vereniging inclusief lezingen en publicaties enz. is de website van het archief aan te bevelen: <http://www.archiv.ebu.de/startseite/>. Een bijzondere verwijzing verdient de Newsletter die in het Duits en in het Engels wordt gepubliceerd (dit geldt ook voor de website). Voor de internationale Broeder-Uniteit zijn daarbij vooral de verwijzingen naar in het archief aanwezige archiefstukken over de geschiedenis van andere Uniteitsprovincies van belang. In het jaar 2018 hield het Uniteitsarchief zich vooral bezig met een groot, door de Duitse federale regering gesubsidieerd project voor massa-ontzuring, de invoering van een insecten monitoring systeem en een omvangrijke reparatie van de dakgoten bij de nieuwbouw van het archief. In het jaar 2019 kon onder meer een vervolgproject van massa-ontzuring voor uitgiffen van dagteksten worden uitgevoerd. Ook de jaarlijkse projecten van het Uniteitsarchief zijn een succesverhaal met grote zichtbaarheid, waarmee niet alleen de nodige financiële middelen worden geworven, maar waarmee ook de diversiteit van de verzamelingen zichtbaar wordt. Bijkomend bij alle lopende taken van de medewerkers van het Uniteitsarchief (in vaste dienst en onbezoldigd) kwam in 2019 de vorming van een door de synode 2018 besloten **werkgroep ter archivering van elektronische documenten**. Deze werkgroep heeft de taak om de omgang met elektronische gegevens in de administratie van de ECBU op een uniforme manier te regelen en daarmee de voorwaarden te creëren voor een overname van hybride en elektronische dossiers en gegevens resp. databases in het archief. Daarnaast moeten de personele en technische voorwaarden voor een elektronisch Uniteitsarchief worden gecreëerd. Dit is de enige manier om hiaten in de overlevering te vermijden en de documenten vindbaar en bruikbaar veilig te stellen. Het Provinciaal Bestuur hield zich ook telkens weer met de krappe personele bezetting in het archief bezig. Naast de bewerking en het behouden van archiefstukken begeleidt het archief niet alleen wetenschappelijk geïnteresseerde gebruikers, maar per jaar gemiddeld even veel belangstellende toeristen. Het is te verwachten dat deze trend zich in verband met de jubilea 2022 en 2027 en de sollicitatie van de stad Herrnhut naar een plaats op de werelderfgoedlijst zal voortzetten.

OECUMENE

In de afgelopen jaren was br. Welschen lid van het moderamen van de **Raad van Kerken**. Hij vertegenwoordigde daar de kleine, niet-bisschoppelijk georganiseerde kerken, een groep binnen de Raad die theologisch van de Remonstranten tot het Leger des Heils reikt. In september 2019 eindigde zijn ambtstermijn. Br. Welschen is inmiddels voor de commissie “Geloof en kerkelijke gemeenschap” gekozen. In de organisatie SKIN (een koepelorganisatie van migrantenkerken en internationale kerken) is de Broedergemeente nog steeds met zr. Rhoïnde Mijns-Doth als voorzitter actief. Ook de wijziging van de structuur van een vereniging naar een stichting is door de Broeder-Uniteit (best kritisch) begeleid. Diverse gemeenten werken in regionale oecumenische organen mee.

De aansluiting van de EBU in Duitsland bij de **Evangelische Kirche in Deutschland** (EKD) heeft onder meer op het gebied van arbeidsveiligheid en gezondheidsbescherming praktische gevolgen. Hier maakt de Broeder-Uniteit gebruik van de structuren en de knowhow die in de EKD aanwezig zijn, omdat de wettelijke verplichtingen voor haar als zeer kleine kerk een grote belasting zouden zijn. Dit geldt ook voor het thema omgang met seksueel misbruik resp. seksueel geweld. Door de aansluiting bij de EKD is de Broeder-Uniteit aan de ene kant gevraagd om eigen procedures voor preventie en begeleiding op te stellen, aan de andere kant kan zij gebruik maken van het in 2019 ingestelde contactpunt van de EKD. Door de vertegenwoordiging in de EKD-kerkconferentie neemt de Broeder-Uniteit deel aan het actuele gespreksproces binnen de EKD, bijvoorbeeld over digitalisering, kerkelijk arbeidsrecht of de veranderde omgang van de autoriteiten met kerkasiel enz.

De tussenpositie van de Broeder-Uniteit tussen de “Freikirchen” en de EKD leidt tot lidmaatschap in verschillende verenigingen. De leden van het Provinciaal Bestuur kunnen niet zelf aan alles hun medewerking verlenen. Ook in de verslagperiode vertegenwoordigde daarom zr. Jill Vogt de EBU op nationaal niveau in de **Arbeitsgemeinschaft Christlicher Kirchen** (ACK). Meerdere predikanten werken bovendien mee in de lokale of regionale ACK, gedeeltelijk op bestuursniveau. In de federale ACK stuitte de verklaring van het Provinciaal Bestuur tegen rechtsextremisme op belangstelling. Dit is immers een probleem dat alle kerken betreft.

In de **Vereinigung Evangelischer Freikirchen** (VEF) is de EBU gastlid. Br. Theodor Clemens vertegenwoordigt de Broeder-Uniteit ook na zijn pensionering in de ledenvergadering. Br. Christoph Hartmann werkt mee in werkgroep 11 “Evangelie en maatschappelijke verantwoordelijkheid” en br. Erdmann Carstens in werkgroep 2 “Pers en uitgeverijen”. Het Provinciaal Bestuur acht het belangrijk ook op het gebied van de “Freikirchen” deel te nemen aan actuele discussies, bijvoorbeeld over migratie, seksualiteit of over de relatie met andere godsdiensten.

In september 2018 vond voor de derde keer een consultatie van leden van de kerkleiding van de **Evangelisch-methodistischen Kirche** (EmK) en de Broeder-Uniteit plaats. Dit keer had de EBU de consultatie in Amsterdam-Zuidoost georganiseerd. De onderwerpen van deze ontmoeting luiden: “Onze kerken als multiculturele kerken – verrijkingen en spanningen” en “Het zelfbegrip van onze kerken als zendingskerken – hoe ziet dat er in de 21ste eeuw uit?”. De vertegenwoordigers van beide kerken wisselden hun ervaringen uit met verschillende culturen in een kerk en hun missionaire aanpak, zij ontmoetten gemeenteleden uit de Nederlandse Broedergemeenten en zij leerden het werk van de Broedergemeente in de multiculturele wijk van Amsterdam kennen.

De Broedergemeente stelde ook het model van het Huis van Godsdiensten in Bern voor. Concreet is overeengekomen om op regionaal niveau te kijken waar de samenwerking van methodistische gemeenten en gemeenten van de Broeder-Uniteit mogelijk en zinvol is, waar de partners elkaar met personeel kunnen ondersteunen en welke betekenis bijvoorbeeld de hogeschool in Reutlingen voor de opleidingen van de Broeder-Uniteit kan hebben. Inmiddels is een begin gemaakt met de geplande overname van een methodistische predikantsplaats in Cottbus door br. Ingo Gutsche (in deeltijd). Ook in de toekomst zullen beide kerken elkaar voor conferenties en synodevergaderingen uitnodigen.

DAGTEKSTEN

De samenwerking met de uitgeverij Friedrich Reinhardt Verlag Basel voor de uitgave van de **Duitstalige dagteksten** is ook met de nieuwe directeur Stephan Rüdüsühli goed. In het jaar 2019 daalde de afzet echter met een kleine 10%. Ook al vindt deze duidelijk negatieve trend in 2020 weliswaar geen voortzetting, het toont aan dat het aantal bejaarde tot hoogbejaarde lezers van de dagteksten – net als de leden van de EBU – zeer groot is. Weliswaar vangen de moderaat gestegen verkoopcijfers van de dagteksten voor jonge mensen en de dagteksten-app in 2020 een deel van de verliezen op, maar realistisch gezien moet er rekening worden gehouden met een verdere, eventueel ook weer grotere daling bij de afzet van de printversie van de dagteksten. Door een gift van de Dr. Wandel-Stichting was het mogelijk om in 2019 tweeduizend dagteksten voor jonge mensen aan gemeenten te schenken, die deze in hun catechisatiegroepen konden gebruiken. Dit project, dat voor de medewerkers van de Comenius-boekwinkel en voor de PR-afdeling zeer arbeidsintensief was, viel in goede aarde. Een vervolgproject is voor de jaargang 2021 gepland.

De correspondentie met lezers van de dagteksten kan op dit moment op grond van krappe middelen slechts in ontoereikende mate worden uitgevoerd. Het Provinciaal Bestuur plant op de langere termijn de inzet van een bijbels-theologisch en pastoraal geschoold contactpersoon voor de uitwisseling met lezers van de dagteksten, om daarmee de dagteksten nog sterker als communicatiemiddel te gebruiken. Om over belangrijke geloofsonderwerpen met mensen in gesprek te komen, moeten in de toekomst de dagelijkse “Ochtendgroet“-impulsen bij de dagteksten en/of leertekst in de dagteksten-app worden geïntegreerd.

De toekomst van de conferenties die voor lezers van de dagteksten worden georganiseerd is onzeker. Deze moesten door een gebrek aan deelnemers ook al worden afgezegd. De conferentie 2020 is in samenwerking met de redactrice van de dagteksten voor jonge mensen gepland. Daarmee is de hoop verbonden ook jongere mensen aan te spreken.

Een arbeids- en tijdsintensief werkgebied is de begeleiding van de uitgaven van de dagteksten in andere talen. Dit gebeurt vooral vanuit Herrnhut. Grotere bewegingen, uitgaven in andere talen bijvoorbeeld, waren er niet.

Na het overlijden van zr. Vallery Linger¹¹ kon met zr. Sandra Oosterwolde vrij snel een nieuwe redactrice voor de **Nederlandse dagteksten** worden gevonden. Desondanks raakte de sowieso al krappe tijdsplanning onder druk.

Met de redactiekring zijn in december 2019 afspraken gemaakt resp. vernieuwd, bijvoorbeeld de voorrang van de Bijbelvertaling van 2004 ten opzichte van andere vertalingen en de beslissing om voornamelijk liederen als derde teksten te gebruiken. De oplage van de Nederlandse dagteksten was nooit zeer hoog. Het aantal verkochte exemplaren daalt ook in Nederland jaarlijks. Op dit moment worden er tussen de 9.000 en 10.000 stuks verkocht, 6.000

¹¹ Zie ook pag. 12

daarvan in de gemeenten van de Broeder-Uniteit. In gesprekken met de uitgeverij “Royal Jongbloed” is daarom ook gesproken over maatregelen op het gebied van reclame en eventueel uit te werken speciale uitgaven, waaronder ook een app. Centraal daarbij staat het vergroten van de lezerskring van de dagteksten. Eén resultaat van de gezamenlijke overwegingen, waarvan de organisatie uiteindelijk echter alleen op de Uniteitsadministratie neerkwam, was de presentatie van de Nederlandse versie van de 290ste uitgave van de dagteksten in het museum Catharijneconvent in Utrecht. Daarbij sprak de voorzitter van de Nationale Synode, predikant Gerrit de Fijter, over zijn bijzondere relatie met de dagteksten.

PUBLIC RELATIONS EN FUNDRAISING

Zowel voor de afdeling **Public Relations (PR)** alsook voor fundraising geldt dat nieuwe methodische en conceptuele wegen moeten worden bewandeld om naast de mensen die we tot nu toe bereiken ook jongere doelgroepen aan te spreken. Behalve informatie verwacht men in toenemende mate communicatie en interactie. Daarom is besloten om de beproefde printmedia ook in de toekomst in goede kwaliteit uit te geven. Daarnaast worden echter ook moderne media en communicatiemiddelen ingezet.

Met indiensttreding van mevrouw Tina Hentschel op 1 oktober 2018 is een **social-media-concept** gerealiseerd. Sinds 1 januari 2019 wordt tenminste een keer per dag op Facebook over het werk van de Broeder-Uniteit en de Herrnhuter Missionshilfe bericht. Via skype vindt een keer per maand een redactieconferentie plaats, waaraan naast drie leden van het Provinciaal Bestuur en de medewerkers van de afdeling PR ook de leider van de afdeling fundraising en een jeugdwerker deelnemen. Van begin af aan was het plan dat EBU en HMH een gezamenlijke pagina zouden hebben, en dat bleek goed te zijn. De diversiteit wordt waargenomen, men is er blij mee en men onderscheidt zich van vergelijkbare instellingen. Het aantal followers en clicks is verheugend groot. Ondanks de verschillende media en stijlen ontstaan er ook synergie-effecten voor de websites, newsletters of printproducten. De volgende stap is per 1 maart 2020 een Instagram-account. Of er een uitbreiding komt naar andere sociale media wordt besproken. Vooral voor het werk rond de dagteksten zou Twitter geschikt zijn.

De voorbereiding op het **Herrnhut-jubileum** in het jaar 2022 en de sollicitatie van de stad Herrnhut naar een plaats op de UNESCO-werelderfgoedlijst neemt voor de medewerkers in de afdeling PR steeds meer plaats in. Br. Erdmann Carstens hield op de netwerkbijeenkomst in Königsfeld de inleiding over het thema toerisme en marketing.

Een ander groot plan, dat veel personele en financiële inzet vereist, is de nieuwe vormgeving van de websites. Een nieuwe vormgeving is vooral noodzakelijk om de websites voor mobiele apparaten te optimaliseren.

Er is een overzicht gemaakt van de talrijke taken rond de vormgeving en het layout op beide Duitse administratieve standplaatsen. Ook is er een planning gemaakt wie verantwoordelijk is en wat aan externe dienstverleners wordt uitbesteed.

Een handboek Corporate Design is in de maak en dient tot mei 2020 in kracht te worden gezet. De reductie van de verschijningsfrequentie van het Duitse blad van de EBU “Herrnhuter Boten” van tien naar zes uitgaven per jaar heeft tot een ontlasting van de PR-verantwoordelijke geleid. Dit was met oog op nieuwe taakgebieden dringend noodzakelijk.

Bijzonder uitdagend zijn de omvangrijke voorbereidingen van grote activiteiten waarbij de afdeling PR is betrokken. Daarbij horen de Katholiekendag in Münster en de Protestantse Kerkendag in Dortmund. De voorbereidingen voor de Oecumenische Kerkendag 2021 zijn begonnen.

De medewerking en gedeeltelijke verantwoordelijkheid van br. Carstens in talrijke organen, zowel in de oecumene alsook binnen de Broedergemeente, vergen veel tijd, zijn echter belangrijk en vruchtdragend. De nauwe samenwerking met de afdeling fundraising in gezamenlijke vergaderingen, die twee keer per jaar plaatsvinden, en in het dagelijks werk lukt ondanks de grote afstand tussen de twee Duitse standplaatsen op dit moment goed, zij moet echter bewust worden onderhouden.

Het PR-werk van HMH is met de pensionering van br. Andreas Tasche per 1 januari 2020 opnieuw ingericht. Br. Niels Gärtner is per 1 januari de opvolger van br. Tasche als verantwoordelijke. Hij neemt het grootste deel van zijn taken over en wordt door een team ondersteund. Wij zijn zeer dankbaar dat br. Tasche ook in de toekomst in deeltijd het onderzoek en het opstellen van de teksten voor de HMH-newsletter voortzet.

PR-werk is in Nederland nog steeds een onderontwikkeld gebied. Het wordt in de Uniteitsadministratie in Zeist in principe door zr. Renée Wezel en br. Welschen gedaan, die dit gebied beiden naast hun hoofdtaken begeleiden. Het tijdschrift voor de leden in Nederland is het EBGNieuws dat echter uitsluitend digitaal verschijnt en gratis kan worden besteld. Het is ook een nieuwsdienst waarin weinig inhoudelijke artikelen verschijnen. Gelijk aan de “Herrnhuter Bote” is twee jaar geleden de (geplande) verschijningsfrequentie van tien naar zes uitgaven gereduceerd. Het lukt echter op dit moment niet om deze zes uitgaven ook daadwerkelijk te laten verschijnen. In 2019 waren het slechts vier uitgaven (onder meer door de voorbereiding op de conferentie in Mariënkroon die veel tijd en energie vergde). Ook de website en het Facebook-account worden alleen indien mogelijk onderhouden. Het is geen bevredigende situatie. Op dit moment is de noodzakelijke personele uitbreiding voor het Provinciaal Bestuur echter niet financierbaar en het PR-werk in Herrnhut is noch wat de taal noch wat de tijd betreft in staat om het PR-werk voor de gehele provincie over te nemen. Desondanks heeft in het bijzonder het EBGNieuws baat bij de artikelen in de “Herrnhuter Bote” en de Newsletter van de Herrnhuter Missionshilfe (HMH). Voor de ontwikkeling van fundraising in Nederland heeft het Provinciaal Bestuur per 1 april 2018 0,25 fte ingericht. Helaas is het tot het einde van de verslagperiode nog niet gelukt om op deze weg veel vooruitgang te boeken. De redenen hiervoor moeten nog worden onderzocht. De Broeder-Uniteit sloot zich echter aan bij de “Interkerkelijke Commissie Geldwerving”, die de actie “Kerkbalans” uitvoert. Daarmee roepen de deelnemende kerken hun leden gezamenlijk op om een bijdrage te leveren aan het behoud van de kerk. De actie zal in 2020 nauwlettend in de gaten worden gehouden, met de hoop dat de gemeenten van de Broeder-Uniteit in Nederland in 2021 actief deelnemen aan de actie.

In de afdeling **fundraising** hebben opmerkelijke veranderingen plaatsgevonden. Begin 2019 beëindigde mevrouw Linda Hiller haar medewerking als afdelingshoofd. Na enkele maanden vacature kon de functie per 1 juli 2019 met de heer Raphael Henkel opnieuw worden bezet. Hij heeft een vakspecifieke opleiding en ervaring op kerkelijk gebied en brengt daarmee goede voorwaarden mee. Onder zijn leiding zal het gebied fundraising verder worden gestimuleerd. In de zomer 2018 is de heer Achim Bazlen in dienst genomen. Zijn taakgebied omvat de ontwikkeling van het gebied nalatenschap-fundraising. In samenwerking met de Protestantse kerk in Baden en Baden-Württemberg kon het beproefde concept “Was bleibt” worden overgenomen en aan de Broeder-Uniteit en Herrnhuter Missionshilfe worden aangepast.

Sinds augustus 2019 werkt mevrouw Dr. Christine Moritz in de afdeling. Zij is expert op het gebied filantropie (grote giftenwerving).

Deze stappen moeten helpen om de afdeling fundraising verder te ontwikkelen en de giften ook op de lange termijn te stabiliseren.

De **Graaf-Zinzendorf-Stichting** als stichting van de Broeder-Uniteit bevindt zich nog steeds in ontwikkeling. Deze stichting wordt door een bestuur van vrijwilligers geleid, te weten br. Helmuth Filschke, br. Wolfgang Rückert en br. Hans-Michael Wenzel. In het jaar 2019 kon de stichting voor het eerst subsidies uitkeren. Daarmee konden de gemeenten, de Uniteit met haar werkgebieden en ook HMH subsidieaanvragen indienen. Hieraan ten grondslag lag een succesvolle mailing van de afdeling fundraising in Bad Boll, waardoor veel giften voor de stichting werden vergaard. Het stichtingskapitaal, dat per 31-12-2018 ongeveer € 90.000 bedroeg, was daarvoor bij lange na niet toereikend geweest. Tijdens de vergadering van het curatorium op 9 november 2019 kon tot subsidiëring van zes projecten worden besloten: twee projecten uit gemeenten, drie projecten uit de werkgebieden van de Uniteit en één project van HMH in samenwerking met de schoolstichting van de Broeder-Uniteit. Geen enkele aanvraag is afgewezen. Daarnaast werd het bestuur gemachtigd om ook voor de koorontmoeting in Amsterdam, indien nodig, een subsidiebedrag beschikbaar te stellen. Ook in het jaar 2020 is de stichting in staat subsidies uit te keren. Door het principe dat financiële middelen binnen een bepaalde termijn moeten worden besteed, dienen de binnengekomen giften op korte termijn als subsidies te worden uitgekeerd. Men kan er echter niet vanuit gaan dat de toestroom van giften voor de Graaf-Zinzendorf-Stichting zo hoog blijft. Veeleer moet de focus in de toekomst versterkt op het werven van giften liggen, om het stichtingskapitaal te versterken en daaruit duurzame opbrengsten voor mogelijke gesubsidieerde projecten te genereren. Als fundraisinginstrument van de Broeder-Uniteit kan de stichting in het bijzonder voor mensen die over hun testament nadenken interessant zijn.

Sinds 2018 ervaren de Evangelische Broeder-Uniteit en haar gemeenten in toenemende mate belangstelling voor de toeristische bijzonderheden van de Broedergemeente. In eerste instantie was het de gemeente Herrnhut die zich intensief met de vraag bezighield of zij een sollicitatie van de politieke gemeente Herrnhut naar een plaats op de werelderfgoedlijst zou kunnen ondersteunen. In 2019 is aan de gemeente en aan het Provinciaal Bestuur het idee voorgelegd om een vereniging op te richten ter bevordering van cultuurtoerisme met betrekking tot historische nederzettingen van de Evangelische Broedergemeente. Het Provinciaal Bestuur heeft zich in beide processen ingebracht. Daarbij benadrukte het Provinciaal Bestuur dat er ook bij toeristisch belangstellenden mogelijk kansen zijn om de centrale boodschappen van de Broeder-Uniteit door te geven, zij ziet echter ook risico's.

Het **werk met gasten** in Herrnhut, onder leiding van zr. Erdmute Frank, vormt door de op handen zijnde jubilea 2022 en 2027 en de werelderfgoed-sollicitatie van de stad Herrnhut een uitdaging. Als reactie daarop werd in 2018 zr. Ilka Geisler als opvolger voor br. Norman Matjeka in dienst genomen. In 2019 kwam daar zr. Myong Hee Hong bij, omdat er steeds meer Koreaanse christenen belangstelling hebben voor Herrnhut. Op het gebied van toerisme wordt het werk met gasten per medio 2020 met 0,5 fte versterkt.

DIAKONIE EN SCHOLEN

Onderstaand overzicht bevat de belangrijkste gegevens van de scholen en de gastenverblijven van de Evangelische Broeder-Uniteit.

Onzelfstandige instellingen en scholen	Medewerkers		Aantal plaatsen	Bezetting 2018	Leiding
	31-12-2018 Aantal	Gemiddelde volle krach- ten			
KOMENSKÝ Herrnhut	12 in dienst 9 tijdelijke krach- ten	8,06	87 bedden	35,3%	Thomas Przulski
Rüstzeitenheim Sonnenschein Ebersdorf (tot 31-08-2019)	---	---	38 bedden	40,4%	tot 31-08-2019: Irene Pöhlmann
Zinzendorfschulen Königsfeld	155	117,7	925 school 58 internaat	---	per 01-08-2019: Dr. Beate Bieder- beck Tobias Banholzer tot 31-07-2019: Johannes Treude Tobias Banholzer
Zinzendorfschule Tossens	49	34,0	435 leerlingen	---	per 01-08-2018: Melanie Rummel Jens Schüßler Ilona Seebeck Dr. Thomas Sie- mon tot 31-07-2018: Andreas Diercks Jens Schüßler Dr. Thomas Sie- mon Andrea Turmann

Onzelfstandige instellingen en scholen	Balanstotaal		Totale opbrengst		Jaarresultaat		Balanstotaal		Subsidie EBU inbegrepen in het jaarresultaat	
	31-12-2018 D€	31-12-2017 D€	2018 D€	2017 D€	2018 D€	2017 D€	2018 D€	2017 D€	2018 D€	2017 D€
KOMENSKÝ Herrnhut	1.770	1.941	694	673	-44	-31	0	27	90	79
Rüstzeitenheim Sonnenschein Ebersdorf (tot 31-08-2019)	---	18	88	141	8	0	8	0	0	27
Zinzendorfschulen Königsfeld	8.455	8.119	10.358	10.447	105	578	0	0	180	178
Zinzendorfschule Tossens	1.512	1.673	3.391	3.544	-34	75	-19	98	86	80

De **Diakonie** blijft belangrijk voor de Broeder-Uniteit, ook nadat de Gnadauer Anstalten onderdeel zijn geworden van de Herrnhuter Diakonie en daarmee alle diaconale instellingen, waarvoor de EBU verantwoordelijk was, zelfstandige stichtingen zijn geworden. Daarom vond het Provinciaal Bestuur het naar aanleiding van een statutenwijziging van de Herrnhuter

Diakonie in 2018 belangrijk om vast te houden aan dat zij ook in de toekomst met twee stemgerechtigde leden in het curatorium meewerkt. Bij de benoeming van de nieuwe commercieel directeur van de Herrnhuter Diakonie bracht br. Schmorde het standpunt van de EBU in.

De besturen van de Herrnhuter Diakonie en EMMAUS en de directeur van het Christoph-Blumhardt-Haus in Königfeld maken deel uit van de **werkgroep Diakonie**. De werkgroep Diakonie kwam jaarlijks bij elkaar. De 2019 in Niesky geplande werkvergadering van de diaconale instelling van de Broeder-Uniteit met de werktitel “Cultureel gevoelige zorg” moest door andere verplichtingen van de deelnemers helaas worden afgelast, maar zal hopelijk op een later tijdstip alsnog plaatsvinden.

In de verslagperiode kon in de **stichting Diakonissenanstalt EMMAUS** een hospice met twaalf plaatsen worden gebouwd dat in november 2019 werd geopend. De zorg voor stervende mensen en hun familieleden behoort van meet af aan bij de kerntaken van de Diakonissenanstalt EMMAUS in Niesky.

De buitengevel van het verzorgingshuis Abendfrieden is compleet gerenoveerd. Voor 2020/2021 is de installatie van een nieuwe lift en airconditioning in het gebouw gepland. De bezetting van het verzorgingshuis is zeer goed en het team van medewerkers is stabiel.

Ook de gevel van het kinderdagverblijf is in 2019 gerenoveerd. De samenwerking met de lokale Broedergemeente en met andere christelijke kerken in de stad is verheugend en draagt ertoe bij dat steeds meer kinderen van het kinderdagverblijf aansluiting vinden bij kerkelijke gemeenten. Per september 2020 zal het opleidingsinstituut voor ouderenzorg in Bautzen de algemene opleiding “Verpleegkunde” aanbieden (fusie van de opleidingen voor verpleegkunde voor zieken, ouderen en kinderen). Omdat het werven van verpleegkundigen voor alle sociale instellingen een cruciale taak is, neemt EMMAUS het enorme herstructureringsproces op zich. De leden en vrienden van de Emmausgemeenschap behoren tot de spil van de Diakonissenanstalt. Zij dragen met hun gebeden, hun giften en hun inzet als vrijwilligers in belangrijke mate bij aan de aantrekkingskracht van EMMAUS. Daarbij horen ook zorgvuldig voorbereide kerkdiensten, concerten, openingen van tentoonstellingen en feesten.

De stichting **Herrnhuter Diakonie** (HD) is werkzaam op het gebied van ouderenzorg en zorg voor mensen met een beperking, vorming, hospice en palliatieve zorg alsook kinder- en jeugdzorg in Herrnhut met Zittau en Löbau, in Kleinwelka, in Hohburg met Wurzen en in Gnadau.

2019 was een jaar met diepgaande veranderingen: broeder Stephan Wilinski, die vele jaren commercieel directeur was, verliet de stichting per 31 juli en heeft nu een leidinggevende functie in de Diakonie Osnabrück. De door het curatorium gekozen nieuwe commercieel directeur, de heer Michael Hellerling, begon zijn dienst op 1 november.

Geschokt werd de stichting door het onverwachte overlijden van br. Peter Tasche, die sinds 2008 de leiding had over het gebied “Wonen Volwassenen Herrnhut”.

De verzorgingshuizen Maria-Heyde-Haus Gnadau, Dora-Schmitt-Haus Kleinwelka en Anna-Nitschmann-Haus Herrnhut alsook de thuiszorg en de dagopvang in Herrnhut ontwikkelden zich verder positief en zijn geïntegreerd in de lokale gemeenten.

De zorg voor mensen met een beperking in de regio's Herrnhut en Hohburg werd vanwege de federale participatiewet met een uitdaging geconfronteerd. Hoewel de beoogde versterking van de autonomie van de gebruikers en de verhoging van de kwaliteitsnormen moeten worden toegejuicht, leidt de uitvoering ervan tot een nauwelijks beheersbare bureaucratie.

De kinder- en jeugdzorg in het David-Zeisberger-Haus in Herrnhut wordt met een sterke stijging van jonge mensen met gedragsproblemen geconfronteerd, wat de nodige uitdagingen met zich meebrengt.

De Johann-Amos-Comenius-Schule in Herrnhut kan in 2020 haar 30-jarig bestaansjubileum vieren.

De integratieve kleuterschool Senfkorn in Herrnhut is nauw verbonden met de lokale Broedergemeente. Dit geldt ook voor het protestantse kinderdagverblijf in Gnadau. De kleuterschool in Gnadau viert in 2020 haar 160-jarige bestaansjubileum.

De ambulante hospicedienst voor de regio Löbau-Zittau vierde in 2019 haar 20-jarig bestaan met een oecumenische feestdienst. Ongeveer 90 vrijwilligers werken daar samen met vier coördinatoren in vaste dienst.

Het in 2017 geopende adviesbureau voor hospice- en palliatieve zorg is in heel Oost-Saksen actief. Het intramurale hospice Siloah Herrnhut bestaat ruim twaalf jaar. Vanaf de zomer 2020 zullen ook in het nieuwe hospice in Bischofswerda twaalf zeer zieke, stervende mensen liefdevol worden opgenomen en competente verzorging en pastorale begeleiding krijgen.

Het SAPV-Team Oberlausitz is in samenwerking met drie districtsverenigingen van het Duitse Rode Kruis werkzaam in de gespecialiseerde ambulante palliatieve verzorging (SAPV).

Overall baart het tekort aan gekwalificeerd personeel zorgen. Men is dringend op zoek naar geëngageerde christelijke jonge mensen die een studie pedagogiek of verpleegkunde op HBO- of universitair niveau hebben afgerond.

Voor alle locaties geldt dat de instellingen onderdeel zijn van de lokale kerkelijke gemeenten, in Herrnhut, Kleinwelka en Gnadau van de lokale Broedergemeenten, in Hohburg, Wurzen en Bischofswerda van de Protestants-Lutherse gemeenten. Wij verheugen ons over deze levendige betrekkingen.

De ontwikkeling van het **KOMENSKÝ** – gasten- en conferentiecentrum van de Evangelische Broeder-Uniteit – blijft positief. De groei is ietwat afgezwakt, in 2019 waren er minder overnachtingen dan in het voorafgaande jaar, maar er zijn weer meer daggasten zodat de omzetten en de overnachtingen inclusief daggasten in totaal licht zijn gestegen. Door meer instandhoudingen, in het bijzonder de vernieuwing van een gasketel, was er in het jaar 2019 een grotere subsidie van de Uniteit nodig. Positieve indicatoren zijn het groeiende aantal vaste gasten (groepen en individuele gasten), het grote aandeel internationale groepen (conferenties van christelijke instellingen) en de werving van nieuwe (conferentie-)groepen, ook uit niet-kerkelijke kringen. De gemiddelde verblijfsduur van de gasten neemt eerder af. Om deze trend tegen te gaan werd het aanbod van het huis uitgebreid, vooral op het gebied van service, bijkomende activiteiten (bemiddeling van rondleidingen enz.) en de keuken. Om ook conferenties van feestmaaltijden en bankets te kunnen voorzien, is het aantal medewerkers in de keuken verhoogd. Terwijl het aandeel aan individuele gasten stijgt (ook door het lidmaatschap en de marketing van de Vereniging van Christelijke Hoteliers (VCH) en online-platforms) is er bij enkele groepen (mensen met een beperking, gezinsvakanties) een daling.

De uitkering van royale subsidies uit het LEADER-programma maakten de nieuwbouw van een Herrnhutter tuinhuisje met pergola volgens historisch voorbeeld mogelijk. Dit komt de tuin ten goede. De voortzetting en ontwikkeling van nieuwe concepten voor conferenties van de Broeder-Uniteit en de ontwikkeling van een passend aanbod voor nieuwe doelgroepen (betaalbaar aanbod voor kinderen en jongeren, hoogwaardige uitrusting en service voor “hotelgasten”) blijft een uitdaging. Op de langere termijn wordt erover nagedacht om op het perceel dat in het zuiden aangrenst en dat na de verhuizing van een huurder weer door de Broeder-Uniteit kan worden gebruikt, een groepsaccommodatie van simpele standaard te bouwen, om andere doelgroepen (in het bijzonder kinderen en jongeren, schoolklassen en gezinnen) te bereiken. Voor de conceptionele ontwikkeling en de positionering van het huis zijn de leider van de instelling, br. Thomas Przulski en het Provinciaal Bestuur gezamenlijk verantwoordelijk.

Statistiek

	2017	2018	2019
Overnachtingen	11.180	11.208	10.978
Daggasten	4.846	5.327	6.147
Overnachten incl. daggasten	14.088	14.404	14.666
Dagen met maaltijden	10.397	10.965	10.683
Overnachtingen per bed	128	129	126
Kamerbezetting	42,33 %	41,51 %	41,67 %
Medewerkers vast (+ tijdelijke krachten)	10 (+ 8)	10 (+ 8)	13 (+ 5)
Subsidie EBU	€ 78.500	€ 90.000	€ 149.000

Het **Rüstzeitenheim Sonnenschein** wordt sinds 01-09-2018 door de Broedergemeente Ebersdorf geëxploiteerd. Voordat de overdracht plaatsvond zijn er brandbeveiligende maatregelen uitgevoerd. De laatste twaalf maanden onder verantwoordelijkheid van de EBU waren moeilijk omdat het door de langdurige ziekte van een medewerkster heel lastig was om de personeelsbezetting veilig te stellen. Niet in de laatste plaats op grond van de daardoor gereduceerde personeelskosten was in het verkorte boekjaar 2018 geen subsidie vanuit de Uniteitshuishouding meer nodig. Sindsdien stelt het Provinciaal Bestuur alles in het werk om de Broedergemeente Ebersdorf bij de exploitatie van het huis te ondersteunen. De kampen en bijeenkomsten van de Uniteit, die in het verleden in het Rüstzeitenheim hebben plaatsgevonden, worden ook in de toekomst daar georganiseerd. Tot februari 2020 wordt er een subsidie toegekend, waarmee de kosten van een medewerkster die in deze tijd in het huis wordt tewerkgesteld, door de Uniteit worden gedragen.

Desalniettemin is de exploitatie van het huis voor de gemeente een uitdaging. Daarin wordt zij door de vereniging van vrienden ondersteund.

Door de bouwmaatregelen in Herrnhut en de wisseling van de schoolleider in Königsfeld hadden de scholen het zo druk dat de **Werkgroep Scholen** van de Broedergemeente niet kon vergaderen. De samenwerking van de scholen vond vooral op bilateraal niveau en in het contact tussen de afzonderlijke vakgroepen plaats. Br. Hertzsch nam deel aan vergaderingen en bijeenkomsten van de werkgroep Protestantse Scholen in Duitsland en probeerde contact te leggen met andere scholen van de Broedergemeente in verschillende landen. Voor het Provinciaal Bestuur hebben de scholen van de Broedergemeente hoge prioriteit. Desondanks lukt het door de hoge werkdruk van alle PB-leden niet in tevredenstellende mate om de scholen intensief te begeleiden en strategische en conceptionele overwegingen voor het werk van de scholen van de Broedergemeente te bevorderen. Daarom wordt er in gesprekken over de toekomstige structuur van de Provinciaal Bestuur onder meer nagedacht over de instelling van een verantwoordelijke voor de scholen.

In het curatorium van de **Evangelische Zinzendorfschulen Herrnhut** is het Provinciaal Bestuur door br. Schmorrdé en br. Hertzsch vertegenwoordigd. Ondanks grote uitdagingen kon het nieuwe schoolgebouw begin 2019 worden afgerond, zodat de verhuizing en het afbreken van het oude schoolgebouw in het begin van het nieuwe schooljaar kon plaatsvinden.

Op 28 maart werd in de kerkzaal in Herrnhut de inwijding van het nieuwe schoolgebouw gevierd. Er zijn veel gasten gekomen, waaronder de minister-president van de deelstaat Saksen Michael Kretschmer. De Broeder-Uniteit ondersteunde de bouw meerdere keren met kortlopende overbruggingskredieten omdat de uitkering van subsidies telkens weer veel vertraging opliep. Het aantal leerlingen heeft zich zeer positief ontwikkeld. Het pedagogische profiel en de identiteit als school van de Broedergemeente zijn verder versterkt. Bijzonder verheugend is de snelle ontwikkeling op muzikaal gebied waarvoor ook het cantorechtpaar van de Broedergemeente, Christiane en Alexander Rönsch, mede verantwoordelijk is. Binnen enkele jaren ontstonden meerdere koren en instrumentale ensembles die ook de schooldiensten in de kerkzaal opluisterden. Ook het ontwikkelen van belangstelling voor het wereldwijde werk van de Broedergemeente blijft een gezamenlijke intentie van de school en het Provinciaal Bestuur. Een sponsorloop van de leerlingen in samenwerking met de Herrnhuter Missionshilfe bracht in het voorjaar 2019 het recordresultaat van € 17.000 op.

In februari 2020 vindt onder leiding van br. Hertzsch reeds voor de derde keer een reis met leerlingen en leerkrachten van de Zinzendorfschulen naar Israël en Palestina plaats.

Het Provinciaal Bestuur begeleidde in de verslagperiode ook de **Zinzendorfschulen Königsfeld**. Deze tijd was gekenmerkt door wisselingen bij de schoolleiding. Nadat de nieuwe administratieve en economische directeur br. Tobias Banholzer, die in 2016 was gestart, net was ingewerkt, moest de opvolging voor de schooldirecteur br. Johannes Treude worden geregeld. Hij ging in 2019 met pensioen. In het begin van het jaar 2020 kan worden vastgesteld dat de nieuwe pedagogische schooldirecteur zr. Beate Biederbeck zich succesvol inwerkt en nieuwe impulsen zet. Ook in het internaat was er een wissel bij de leiding. De nieuwe leider van het internaat, br. Joachim Jünemann, die daarvoor op de Zinzendorfschulen les gaf, vindt het belangrijk dat de school en het internaat beter worden geïntegreerd. Hij staat ook open voor een nauwere samenwerking met de lokale gemeente. Om deze samenwerking vorm te geven neemt het Provinciaal Bestuur in het schooljaar 2020/2021 een medewerker voor het kinder- en jeugdwerk in dienst, die activiteiten voor jongeren van de gemeente *en* de school zal aanbieden.

Door haar locatie zonder directe verbinding met een Broedergemeente is het niet makkelijk om de **Zinzendorfschule Tossens** in de zin van de Broeder-Uniteit te vormen. Desondanks bezit de school, die de schooltypes gymnasium en mavo/havo omvat, duidelijk een protestants profiel. Op dit moment lukt het nog om genoeg pedagogisch geschoolde medewerkers te vinden. Helaas zal de schoolpredikante mevrouw Dietgard Möllmann de school dit jaar verlaten. Sinds de zomer 2018 is br. Florian Vollprecht als jeugdwerker in Tossens gevestigd. Hij is in deeltijd ook op de Zinzendorfschule werkzaam. Toen zijn functie als sociaal-maatschappelijk werker op de school maar moeilijk te verenigen bleek te zijn met de tijden en de taken van het supraregionale jeugdwerk, werd zijn dienstopdracht dusdanig gewijzigd dat hij nu het sociale en geestelijke leven op school mede vormgeeft. Met activiteiten zoals het maken van sterren in de Adventstijd, een theater-ontmoetingsreis naar partnerscholen of een sponsorloop is het jeugdwerk van de Broedergemeente op school aanwezig. Hier worden belangrijke contacten gelegd. Kinderen en jongeren worden uitgenodigd om aan activiteiten van het jeugdwerk deel te nemen. Ook dit jaar nemen weer leerlingen uit Tossens deel aan een reis naar Star Mountain.

De school ontvangt bijkomend bij de financiële ondersteuning van de deelstaat Nedersaksen een jaarlijkse subsidie van € 280.000 van het district. Daarnaast financieren het district, de politieke gemeente en de EBU elk een tekortcompensatie tot maximaal € 71.500. In 2018 werd een evenwichtig resultaat bereikt.

De gebouwen zijn gedeeltelijk eigendom van de Broeder-Uniteit en worden gedeeltelijk van het district gehuurd. Mogelijk zal er gebruik worden gemaakt van middelen uit de overeenkomst “digitale leermiddelen” van de deelstaat. De wissel van de schoolleiding in de zomer 2018 kon goed worden voltrokken omdat twee pedagogische medewerkers uit eigen kring bereid waren de vacante functies over te nemen. De school heeft op administratief gebied zeer weinig middelen. Het Provinciaal Bestuur ondersteunt de schoolleiding daarom ook daarin dat de verantwoordelijke voor gegevensbescherming, br. Michael Schulze, en de twee verantwoordelijken voor arbeidsveiligheid en gezondheid, de heer Karsten Voshage en br. Simon Schulze, ook voor de school werkzaam zijn.

In **Nederland** zijn twee **basisscholen** met een Broedergemeente-profiel. Ze worden bestuurd door schoolverenigingen die bestaan uit de oudstenraden van de desbetreffende gemeenten.

Crescendo is de school van de Broedergemeente Amsterdam-Zuidoost. De Comeniusschool is de school van de Broedergemeente Zeist. Beide gemeenten zetten zich ervoor in om een levendige relatie tussen gemeente en school te bevorderen. Dat is vooral in Zeist niet eenvoudig omdat er geen leden van de Broedergemeente als leerkrachten werkzaam zijn en ook slechts weinig leerlingen lid zijn van de Broedergemeente. In Amsterdam-Zuidoost is de situatie in dit opzicht anders.

Crescendo had in de verslagperiode twee belangrijke gebeurtenissen te vieren: de “oprichtingsdirecteur”, de heer Glenn Lashley legde zijn functie neer omdat hij met pensioen ging. Zijn opvolger is mevrouw Glenda Acton. De tweede bijzondere gebeurtenis was het 25-jarig bestaan van de school

Ook de Comeniusschool heeft sinds de zomer 2018 een nieuwe directrice, mevrouw Hanneke Vermunt.

BEDRIJVEN, DEELNEMINGEN, VERMOGENSBEHEER

De Evangelische Broeder-Uniteit is enig eigenaar of mede-eigenaar van vijf vennootschappen. Onderstaande overzichten tonen de belangrijkste gegevens:

Deelnemingsmaatschappij	Medewerkers		Stamkapitaal D€	Deelneming EBU in %	Management
	31-12-2018 Aantal	Gemiddelde volle krachten			
Comenius-Buchhandlung GmbH Herrnhut	11	7,6	51	60,00%	Christiane Fiebrandt
Herrnhuter Sterne GmbH Herrnhut	144	136	130	100,00%	Oskar Scholz
Höpner Lacke GmbH Niesky tot 23-03-2018	---	---	205	100,00%	tot 23-03-2018 Christian Weiske
Klimatechnik GmbH (Vermogensbeheer) Neuwied	1	0,2	215	33,30%	Wolfram Kaul
Ofenbau des Brüderhauses GmbH Neuwied	9	5,8	61	95,00%	per 01-01-2018 Dennis Müller tot 31-12-2017 Klaus-Dieter Kaul

Deelnemingsmaatschappijen	Balanstotaal		Totale opbrengst		Jaarresultaat		Dividend EBU uit jaarrekening	
	31-03/31-05-2019 D€	31.03./31.05.2018 D€	2018/2019 D€	2017/2018 D€	2018/2019 D€	2017/2018 D€	2018/2019 D€	2017/2018 D€
Comenius-Buchhandlung GmbH Herrnhut Boekjaar van 01-06 t/m 31-05	277	265	1.560	1.406	16	21	0	0
Herrnhuter Sterne GmbH Herrnhut Boekjaar van 01-04 t/m 31-03	17.411	15.060	16.620	14.980	2.849	2.428	1.414	1.215
Deelnemingsmaatschappijen	Balanstotaal		Totale opbrengst		Jaarresultaat		Dividend EBU uit jaarrekening	
Economische gegevens Boekjaar = Kalenderjaar	31-12-2018 D€	31-12-2017 D€	2018 D€	2017 D€	2018 D€	2017 D€	2018 D€	2017 D€
Höpner Lacke GmbH Niesky (verkocht per 23-03-2018)	---	576	---	663	---	-39	---	0
Klimatechnik GmbH (Vermogensbeheer) Neuwied	934	1.055	89	225	23	131	10	33
Ofenbau des Brüderhauses GmbH Neuwied	528	505	936	809	2	20	0	0

In tegenstelling tot de algemene trend in de boekhandel is de **Comenius-Buchhandlung GmbH** erin geslaagd een omzetstijging van 11% te behalen. Ook was het jaarresultaat net als in het voorafgaande jaar 2018 positief. In de winkel in Görlitz is er een continue stijging bij de verkoop van de Herrnhuter sterren. De winkel in Görlitz profileert zich ook steeds meer door lezingen van auteurs met event-karakter. In de winkel in Herrnhut kon de verkoop van dagteksten aan boekhandelaars en de groothandel worden verhoogd. De insolventie van de belangrijkste groothandelaar in Duitsland (KNV) begin 2019 had geen grote effecten op het resultaat van de GmbH. De reden daarvoor waren de voor de dagteksten geldende afwijkende betalingstermijnen. Beide winkels kregen grotere bestellingen voor schoolboeken door de aanbesteding voor schoolboeken van het district.

De uitgeverij van de Comenius-Buchhandlung GmbH blijft overeenkomstig een licentieovereenkomst de Moravian Daily Texts van de Moravian Church in America uitgeven, en in samenwerking met een werkgroep de Persische dagteksten (Farsi). In 2018 verscheen het kinderboek "Der Graf, der aus dem Rahmen fiel" in de tweede oplage met vernieuwde vormgeving. Voor Advent 2019 verscheen in samenwerking met de Herrnhuter Sterne GmbH het tweede deel van de kinderboekenreeks "Emmi und Jonas und die Weihnachtsgeschichte". De jaarresultaten blijven in de GmbH om de nodige middelen te verzamelen voor een basisrenovatie van de winkel in Herrnhut respectievelijk een verhuizing naar de Zinzendorfplatz, waar een nieuw bezoekerscentrum gepland is. Daar kan een barrièrevrije toegang voor klanten worden gerealiseerd. Ook kunnen de producten op een moderne manier worden gepresenteerd.

Ook in de afgelopen twee jaar is de omzet van de **Herrnhuter Sterne GmbH** weer sterk gestegen, in het boekjaar 2017/2018 met 10,7% en in 2018/2019 met 13,2%. In het algemeen verschuift de afzet van papier-sterren in richting kunststof-sterren. De verlichting is volledig overgegaan op LED. De gelimiteerde speciale edities van kleine sterren in bijzondere kleuren (2018 magenta en 2019 limoen) zijn zeer positief ontvangen. De verkoop van de producten gaat zowel via gespecialiseerde partners in de detailhandel, waarmee vakhandelcontracten zijn gesloten, alsook via directe marketing in een webshop, op kerstmarkten, in de winkel en in de kijkwerkplaats in Herrnhut. Het bezoekerscentrum op het bedrijventerrein heeft in het boekjaar 2019 rond 68.000 gasten ontvangen. Op 17 maart 2018 werd de “ontdekker- en knutselwereld” voor kinderen geopend die onmiddellijk een grote populariteit genoot. Vooral klassen van basisscholen in de buurt maakten gebruik van het aanbod voor een uitstapje naar de fabriek. Op 7 november 2018 kreeg de GmbH het kwaliteitszegel “gezinsvriendelijke toeristische vrijetijdsinstelling” van de toerismevereniging van Saksen. Het feest voor gezinnen “Sterrenland in kinderhand” vindt inmiddels jaarlijks op het bedrijventerrein plaats. De samenwerking met het gerenommeerde Dresdner Kreuzchor met grote concerten met Pinksteren in het Zinzendorfslot in Berthelsdorf en in de Adventstijd in het stadion van Dynamo Dresden vergrootte de bekendheid van de Herrnhuter sterren nog meer.

Om aan de steeds verder groeiende vraag naar sterren en accessoires te kunnen voldoen, heeft de Herrnhuter Sterne GmbH meer opslag- en productieruimten nodig. In maart 2019 is een voormalig postdistributiecentrum in Oderwitz gekocht dat vooreerst als opslag dienst doet. Op 4 mei 2019 werd in het oude kantoorgebouw op het bedrijventerrein een decoratiewinkeltje geopend, waar bloemstukken met Herrnhuter ster worden gemaakt en verkocht.

Het bedrijf **Höpner Lacke GmbH** in Niesky bestaat sinds 232 jaar en draagt sinds 135 jaar de naam Höpner Lacke. Sinds 2015 ontstonden op grond van massieve omzetzakeringen jaarlijks grote tekorten, vooral veroorzaakt door de teruglopende export naar Oost-Europa. Omdat in die tijd de pensionering van de directeur de heer Christian Weiske op handen was en een nieuwe directeursfunctie niet naar behoren betaald had kunnen worden, is besloten om het bedrijf van de hand te doen. Op 23-03-2018 heeft het echtpaar Bianca en Michael Schäfer Höpner Lacke GmbH voor een symbolisch bedrag van € 2 gekocht. Het echtpaar Schäfer nam alle door de Evangelische Broeder-Uniteit verstrekte leningen van de GmbH op zich. Deze bedroegen € 255.000. Als overbruggingssubsidie heeft de Evangelische Broeder-Uniteit het additionele liquiditeitskrediet van € 150.000 met € 45.000 verhoogd. De kredieten zijn allemaal in hun waarde gecorrigeerd, worden echter tot nu toe volgens plan afbetaald. Het echtpaar Schäfer heeft omvangrijke maatregelen ter bevordering van de verkoop getroffen, onderdeel daarvan zijn ook wijzigingen in de assortimentsstructuur. De naam van het bedrijf blijft behouden.

De **Klimatechnik GmbH** is uitsluitend op het gebied van vermogensbeheer actief en verhuurt percelen en gebouwen. Op grond van de algemene rente-ontwikkeling zijn de opbrengsten uit financiële vaste activa sinds enkele jaren gedaald. In 2017 werd een appartement verkocht. Dat leidde tot een hoge nettowinst, met een ongebruikelijk hoge dividenduitkering. De Klimatechnik GmbH is de eigenaar van het bedrijfsgebouw van de Ofenbau des Brüderhaus GmbH en van een klein appartement in Bendorf. Dit appartement zal bij een huurderswissel worden verkocht. De bedrijfsactiviteiten in 2018 en 2019 zijn regelmatig. Voor toekomstige jaren zal een jaarlijkse dividend van € 30.000 worden nagestreefd. Daarvan komt de Evangelische Broeder-Uniteit overeenkomstig haar aandeel in het aandelenkapitaal € 10.000 toe.

Bij de **Ofenbau des Brüderhauses GmbH** volgde de heer Dennis Müller op 01-01-2018 de voormalige directeur br. Klaus-Dieter Kaul op. De heer Müller was daarvoor negen jaar als ovenbouwer in het bedrijf werkzaam. Br. Klaus-Dieter Kaul bleef met een adviseurscontract ondersteunend voor de Ofenbau werkzaam. Dit contract werd per 30-09-2018 vroegtijdig ontbonden. In 2018 steeg de omzet van de Ofenbau als gevolg van de wettelijk verplichte uitwisseling van oude installaties met 17 %. Daardoor werd er een evenwichtig resultaat bereikt, ondanks het feit dat de vroegtijdige ontbinding van het adviseurscontract moest worden gecompenseerd. De jaarresultaten blijven in het bedrijf om de nodige reserves op te bouwen. De bedrijfsontwikkeling in 2019 was zeer terughoudend. Pas in het laatste kwartaal was de ordertrend weer positief.

Het **bosbeheer van de Evangelische Broeder-Uniteit** beheert in het kader van het kerkelijk vermogensbeheer 730,7 ha bos van de Broeder-Uniteit alsook 9,1 ha bos van de Broedergemeente Herrnhut. Door twee acquisities kon het oppervlak in de verslagperiode met ongeveer 4,5 ha worden vergroot. De afgelopen twee jaar waren voor het bosbeheer een buitengewoon moeilijke en arbeidsintensieve tijd. Stormen en vooral de grote schorskeverplaag als gevolg van de langdurige droogte berokkenden het bos grote schade. Alle zeilen moesten worden bijgezet om de schade te beperken. Hierbij was het goed dat men niet alleen op externe partijen was aangewezen, maar met eigen medewerkers direct kon ingrijpen. Door de verwerking van beschadigd hout en de daaruit voortvloeiende toename van de houtkap was 2018 economisch gezien een zeer succesvol jaar, met een nettowinst van bijna € 124.000. Door het overaanbod aan beschadigd hout zijn de houtprijzen echter sterk gedaald, zodat in 2019 vanuit economisch oogpunt een aanzienlijk lager overschot over het boekjaar kan worden verwacht, ondanks het feit dat er ook afgelopen jaar veel hout gekapt moest worden.

In de komende jaren moet de houtkap aanzienlijk worden gereduceerd om duurzaamheid veilig te stellen. Bovendien zijn grotere onderhouds- en herbebossingsactiviteiten nodig om de schade te herstellen en het bos voor te bereiden op de uitdagingen van de klimaatverandering, zodat er nauwelijks aanzienlijke overschotten kunnen worden verwacht. Naast de houtverkoop dragen ook additionele activiteiten van de leider van het bosbeheer br. Matthias Clemens bij aan het resultaat: bebossingsactiviteiten voor kerkgemeenten en particuliere boseigenaren, trainingen voor de omgang met een motorzaag en de installatie van zonnepanelen op de gebouwen van het bosbeheer. Bovendien ondersteunt het bosbeheer het werk met gasten door het “sculpturenpad” in het bos van Herrnhut te onderhouden en het aanbieden van rondleidingen door br. Clemens.

Sinds de laatste synodezitting waren er enkele veranderingen op het gebied van **onroerend goed**. In Herrnhut werd nog een onderdeel van het voormalige tuinbouwgebied van de EBU aan de Herrnhuter Sterne GmbH verkocht, die van plan is haar bestaande pand op het aangrenzende perceel uit te breiden. Door de nalatenschap van broeder Albrecht en zuster Uta Keßler krijgt de Uniteit een appartement in de Bergstraße in Königsfeld. Door het besluit van de politieke gemeente Königsfeld om aan de rand van de plaats een bedrijventerrein voor een discounter in levensmiddelen en een drogisterij aan te wijzen, worden er op dit moment onderhandelingen over een uitwisseling van percelen tussen EBU en de stad gevoerd. Daarbij moet een deel van het buitenterrein van de Zinzendorfschulen met waardecompensatie worden geruild tegen een stuk grond direct naast het terrein van de school dat geschikt is voor de bouw van een sporthal.

Op het gebied van rechten van opstal zijn in de verslagperiode voor een groot deel van de contracten de renteopbrengsten verhoogd, als gevolg van de waardevermindering in de contracten. In Kleinwelka werd de tuin van de voormalige meisjesschool in vijf bouwpercelen verdeeld en volledig ontwikkeld. De bouw kavels worden nu als recht van opstal op de markt gebracht. Door de sluiting van de Treff-discounter is het opstalcontract met Edeka in Königsfeld op losse schroeven komen te staan. Een fundamentele herontwikkeling van dit gebied, met inbegrip van de huizen Zinzendorfplatz 5 en 6, wordt hier verwacht.

De huurprijzen voor woonruimte zijn in de loop van 2019 herzien en aangepast op basis van de huurprijsindex. De algemene verhuursituatie in de huizen van de Broeder-Uniteit kan nog steeds als goed worden beschouwd. In de broederhuizen in Neudietendorf was er een grotere wissel door het vertrek van een zorgaanbieder voor begeleid wonen met meerdere wooneenheden. De daarmee gepaard gaande omvangrijke renovatiewerkzaamheden en nieuwe verhuur konden met behulp van het lokale huizenbeheer snel worden afgerond.

Het grootste deel van de huurhuizen is in goede staat. Een uitdaging vormen de individuele huizen die op de monumentenlijst staan en heel duidelijk gerenoveerd moeten worden. In het bijzonder voor het weduwenhuis in Ebersdorf, de noordelijke vleugel van het broederhuis in Niesky en het broederhuis in Kleinwelka konden er nog geen economisch draagkrachtige oplossingen voor de sanering en het gebruik worden gevonden.

Voor de zusterhuizen Kleinwelka zijn eerste stappen voor het dichten van het dak en de reparatie van het vakwerk gerealiseerd, mogelijk gemaakt door de financiële steun van de regionale monumentenzorg. Er zijn nog meer subsidieaanvragen ingediend om de substantie van de gebouwen te kunnen behouden. In dezelfde tijd is onder deelneming van de Broeder-Uniteit, de Broedergemeente Kleinwelka en de Herrnhuter Diakonie op 23 november 2019 de vereniging "Schwesternhäuser Kleinwelka e.V." opgericht. Het doel van de vereniging is de instandhouding en heropleving van de zusterhuizen. Verheugend daarbij is ook de toegezegde steun vanuit de stad en de deelstaat.

Het verpachten van landbouwgrond is stabiel. Bij alle pachtcontracten die moeten worden verlengd zijn pachtverhogingen overeengekomen.

De **Abraham Dürninger Stichting** is een juridisch zelfstandige geconsolideerde organisatie van de Evangelische Broeder-Uniteit en de Evangelische Broedergemeente Herrnhut. Het stichtingskapitaal bestaat uit onroerend goed en deelnemingen aan ondernemingen. Volgens haar statuten ondersteunt de stichting de Broeder-Uniteit alsook de Broedergemeente Herrnhut met jaarlijkse betalingen uit haar opbrengsten. Zoals in de voorafgaande jaren bedroegen deze in 2018 en 2019 € 5.000 voor ieder van de begunstigden. De stichting wordt door vrijwilligers bestuurd. Het bestuur bestaat uit br. Reinhard Hertzsch, br. Albrecht Kittler en br. Imanuel Vollprecht. De "Dürninger-commissie" is het toezichthoudend orgaan van de stichting. Deze commissie bestaat uit twee vertegenwoordigers van de oudstenraad en twee vertegenwoordigers van de Broeder-Uniteit. Het balanstotaal van de stichting bedroeg per 31-12-2018 ongeveer € 3,15 mln. De stichting behaalde in 2018 een winst over het boekjaar van € 22.500 dat aan de reserveringen is toegevoegd. In het bijzonder de sanering van het stamhuis in Herrnhut is een uitdaging voor de toekomst. Voor de textieldrukkerij van de Abraham Dürninger & Co. GmbH, een 100% dochtermaatschappij van de stichting, wordt op dit moment op het perceel aan de Oderwitzer Straße een nieuw bedrijfsgebouw gebouwd met een investeringsbedrag van ongeveer € 4,6 mln. Dit wordt op basis van een opstalcontract met de Abraham Dürninger Stichting gerealiseerd.

Huishouding en Vermogen

Het financiële **masterplan** is in november 2015 met goedkeuring van de intersynodale financiële commissie door het Provinciaal Bestuur opgesteld en op de synode 2016 bevestigd. Het doel was om in de komende vijf jaar € 410.000 te besparen om tot evenwichtige begrotingen te komen. De subsidie voor de personeelskosten in de gemeentedienst in Duitsland werd in de jaren 2017-2019 met € 72.000 verlaagd. Daarnaast droegen de gemeenten de stijgingen van de personeelskosten als gevolg van CAO's. In Nederland is de Uniteitsbijdrage van 2017 tot 2019 met € 108.000 gestegen. De kosten voor de opleiding van de predikanten worden door het toekomstfonds gedragen. De bezettingsgraad van KOMENSKÝ is voortdurend verhoogd. De subsidie voor KOMENSKÝ is vastgesteld op € 90.000 (2014: € 189.600). Het Rüstzeitenheim Sonnenschein in Ebersdorf werd op 01-09-2018 aan de Broedergemeente Ebersdorf overgedragen. De vermindering van de reiskosten voor PB-vergaderingen zal worden voortgezet. In het archief en in de Uniteitsadministratie zijn personeelsfuncties bespaard. Functies van werknemers met langdurig ziekteverlof werden slechts gedeeltelijk ingevuld. De predikantsplaatsen in de Broedergemeenten Ebersdorf, Zwickau en Forst werden gereduceerd en de functie op de Herrhaag werd gewijzigd. In 2016 en 2019 zijn in een driejarig ritme huurprijsaanpassingen bij het onroerend goed uitgevoerd. Per oktober 2019 is een bedrag van € 437.600 van het masterplan bereikt. De jaarlijkse loonsverhogingen als gevolg van CAO's en andere kostenstijgingen dragen er echter aan bij dat het feitelijke dekkingsgat veel langzamer wordt gedicht. De op CAO's berustende stijging van de personeelskosten tussen de prognose 2019 en het economisch plan 2020 bedraagt € 147.900. De vermindering van de subsidies voor de gemeenten zijn nog geraamd tot 2021.

De **geconsolideerde jaarrekening 2018** van de Uniteitsadministratie, het vastgoedbeheer, het bosbeheer, de Zinzendorfschulen in Königsfeld en Tossens, KOMENSKÝ en Rüstzeitenheim Sonnenschein Ebersdorf eindigt met een tekort over het boekjaar van € 88.616,00 en een balansverlies van € 218.75,57. Ten opzichte van 2017 is het jaarresultaat met € 869.000 en het balansresultaat met € 160.000 verslechterd. De verkondigingsbijdrage van de gemeenten is met € 112.000 toegenomen, en de ontvangen giften met € 118.000. Daar tegenover staan lagere bedragen voor school- en woongeld in Königsfeld van € 164.000, lagere inkomsten uit de licenties van de uitgeverij van de dagteksten van € 20.000 en € 88.000 minder aan nalatenschappen dan in 2017. € 100.000 aan geormerkte schenkingen zijn uitgekeerd aan de vereniging van vrienden en sponsors van de Herrnhuter Kirchensaal e.V. voor de renovatie en € 91.000 aan de Evangelische Zinzendorfschulen Herrnhut voor de bouw van het nieuwe schoolgebouw. Het onderhoud is met € 209.000 toegenomen, de personeelskosten met € 303.000. Meer details en uitleg zijn te vinden in het feitenoverzicht in de bijlage.

De **prognose voor 2019** op basis van de halfjaarcijfers laat een overschot over het boekjaar zien van € 179.200, maar een geaccumuleerd tekort van € 116.900. In het economisch plan voor 2019 was nog uitgegaan van een balansverlies van € 65.200. Met € 152.000 zijn de personeelskosten hoger dan geraamd. Naast de op CAO's berustende hogere loonstijgingen werd de omvang van het nationale jeugdwerk uitgebreid en werden er deeltijdfuncties voor fondsenwerving bij nalatenschappen en grote donateurs gecreëerd. Dit laatste zou op de middellange termijn moeten leiden tot hogere inkomsten uit giften en nalatenschappen.

Het **economisch plan 2020** eindigt met een overschot over het boekjaar van € 57.400 en een balansverlies van € 147.900. Dit verlies komt overeen met de tariefverhogingen bij de personeelskosten.

Pogingen tot consolidatie zullen worden voortgezet.

BALANS per 31-12-2018

ACTIVA

A. Vaste activa

I. Immateriële vaste activa

Industriële eigendomsrechten en soortgelijke rechten en waarden
alsook licenties voor zulke rechten en waarden

17.303,02 1.508,02

II. Materiële vaste activa

1. Percelen, rechten op onroerende zaken en gebouwen
incl. gebouwen op percelen van derden

a.) Percelen met bedrijfsgebouwen

6.461.849,39 6.907.897,45

b.) Percelen met woonhuizen

6.939.150,94 7.068.688,95

c.) Onbebouwde percelen

3.726.493,45 3.699.469,45

d.) Gebouwen op percelen van derden

1,00 1,00

2. Technische installaties en machines

90.318,04 94.263,55

3. Andere installaties, bedrijfsuitrusting

610.910,10 522.775,95

4. Gedane aanbetalingen en projecten in uitvoering

38.253,73 70.145,17

17.866.976,65 18.363.241,52

III. Financiële activa

1. Deelnemingen

688.422,39 703.046,87

2. Leningen aan ondernemingen waarbij een
deelnemingsverhouding bestaat

277.137,63 331.033,38

3. Waardepapieren van vaste activa

2.299.538,52 2.702.727,58

4. Leningen aan gemeenten van de Ev. Broedergemeente

183.614,81 195.073,33

5. Overige leningen

40,00 40,00

6. Toekomstfonds

1.885.250,18 1.491.338,48

5.334.003,53 5.423.259,64

23.218.283,20 23.788.009,18

B. Vlottende activa

I. Voorraden

1. Grond- en hulpstoffen

92.086,55 92.159,30

2. Goederen

18.656,90 14.296,20

110.743,45 106.455,50

II. Vorderingen en overige activa

1. Vorderingen uit leveringen en diensten

961.952,35 875.681,61

2. Vorderingen t.o.v. ondernemingen waarbij een
deelnemingsverhouding bestaat

0,00 1.090,64

3. Overige activa

1.428.570,22 873.574,73

2.390.522,57 1.750.346,98

III. Kas- en banktegoeden

1. Kas

17.835,25 18.350,27

2. Spaarrekeningen

6.939.793,68 5.287.974,20

3. Termijndeposito's en verhandelbare effecten

553.561,25 2.967.814,66

4. Ontvangen voorschotten

26.985,16 28.666,22

7.538.175,34 8.302.805,35

10.039.441,36 10.159.607,83

C. Overlopende activa en passiva

47.923,82 55.046,19

33.305.648,38 34.002.663,20

BALANS per 31-12-2018

PASSIVA

	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
A. Eigen vermogen		
I. Kapitaal	13.241.065,36	13.299.879,64
II. Reserves	6.072.947,47	6.336.599,60
III. Toekomstfonds	1.885.250,18	1.491.338,48
IV. Balansresultaat	-218.875,57	-58.814,28
	<u>20.980.387,44</u>	<u>21.069.003,44</u>
B. Speciale posten uit nog niet gebruikte giften/nalatenschappen	344.275,76	995.690,69
C. Speciale posten uit toeslagen en subsidies ter financiering van de vaste activa	2.485.409,16	2.644.142,12
D. Reserveringen		
1. Pensioenreserveringen	1.780.948,91	1.771.966,90
2. Overige reserveringen	2.214.966,90	2.361.210,82
	<u>3.995.915,81</u>	<u>4.133.177,72</u>
E. Verplichtingen		
1. Verplichtingen t.o.v. kredietinstellingen	2.195.011,55	2.596.738,11
2. Verkregen aanbetalingen op bedrijfskosten	874.613,03	769.819,23
3. Verplichtingen uit leveringen en diensten	277.155,04	231.765,62
4. Verplichtingen t.o.v. ondernemingen waarbij een deelnemersverhouding bestaat	284,61	172,17
5. Overige verplichtingen	1.348.143,72	807.343,78
	<u>4.695.207,95</u>	<u>4.405.838,91</u>
F. Overlopende activa en passiva	804.452,26	754.810,32
	33.305.648,38	34.002.663,20

WINST- en VERLIESREKENING van 01-01 t/m 31-12-2018

	2018 €	2017 €
1. Opbrengsten		
a. Verkondigingsbijdragen	1.401.125,03	1.289.017,00
b. Globale vergoeding kerkbelasting	480.278,83	468.213,21
c. Afdrachten uitgeverij dagteksten	887.416,39	907.672,48
d. Accommodatie (KOMENSKÝ en Rüstzeitenheim)	579.129,95	594.583,77
e. Scholen Tossens en Königsfeld	3.685.559,89	3.849.628,93
f. Subsidies voor bedrijfskosten	9.436.075,03	9.430.262,81
g. Interne omzet	0,00	0,00
h. Opbrengsten warenverkoop	78.538,14	70.968,14
i. Vergoedingen (overige en personeel)	328.310,00	406.919,06
j. Inkomsten uit hulp- en nevenbedrijven (bos)	384.665,24	370.972,88
k. Huren en pachten	1.985.006,82	1.994.282,04
l. Giften, collecten	1.862.975,41	1.745.266,05
	<u>21.109.080,73</u>	<u>21.127.786,37</u>
2. Overige opbrengsten		
a. Vergoedingen van verzekeringen e.d.	90.073,88	156.432,89
b. Subsidies (zonder tegenprestatie)	65.045,49	48.584,12
c. Inkomsten door vrijval speciale posten	791.116,26	158.902,96
d. Aperiodieke inkomsten	18.882,69	89.775,06
e. Opbrengsten door vrijval van reserveringen	47.310,25	29.160,95
f. Opbrengsten door verlaging van waardeaanpassingen op vorderingen	26.844,67	15.357,66
g. Opbrengsten uit overdrachten van vaste activa	13.133,30	17.329,49
h. Nalatenschappen	19.075,89	106.599,48
i. Verdere overige opbrengsten	42.098,12	123.711,97
	<u>1.113.580,55</u>	<u>745.854,58</u>
3. Bruttoresultaat	22.222.661,28	21.873.640,95
4. Besteding		
a. Bestedingen aan grondstoffen en hulpstoffen en gekochte goederen	-673.361,29	-688.851,82
b. Bestedingen aan ingekochte diensten	-933.460,31	-919.454,39
	<u>-1.606.821,60</u>	<u>-1.608.306,21</u>
5. Personeelskosten		
a. Salarissen en weddes toeslagen, overige personeelskosten	-12.953.479,19	-12.962.960,94
b. Sociale lasten	-2.310.163,46	-2.062.381,96
c. Bestedingen aan ouderdomsvoorziening en AOW	-1.023.880,13	-958.893,15
	<u>-16.287.522,78</u>	<u>-15.984.236,05</u>
6. Afschrijvingen		
Afschrijvingen op immateriële overige activa van de vaste activa en de materiële vaste activa	-994.504,41	-997.106,71

WINST- en VERLIESREKENING van 01-01 t/m 31-12-2018

	2018 €	2017 €
7. Overige bestedingen		
a. Subsidies		
a.a. voor gemeenten, zendingsorg. en overige instellingen	-1.224.885,68	-371.805,89
a.b. Globale vergoeding kerkbelasting	-479.422,27	-467.810,40
b. Bestedingen aan water en energie	-357.790,01	-410.966,58
c. Bestedingen aan bedrijfsmiddelen	-13.499,52	-12.024,03
d. Beheerskosten	-737.700,96	-786.442,10
e. Instandhouding en onderhoud vaste activa	-1.202.179,30	-993.428,37
f. Aperiodieke bestedingen	-18.459,32	-55.230,59
g. Afschrijvingen op vorderingen	-165.014,92	-85.991,62
h. Bestedingen door overdracht vaste activa	-8.748,30	-69.175,34
i. Verdere overige bestedingen	-349.571,29	-447.628,32
	-4.557.271,57	-3.700.503,24
8. Voorlopig resultaat	-1.223.459,08	-416.511,26
9. Inkomsten uit deelnemingen	1.254.849,28	1.317.882,70
10. Inkomsten uit andere waardepapieren en leningen van de financiële vaste activa	102.624,39	108.243,31
11. Overige renten en soortgelijke inkomsten	86.548,13	61.808,83
12. Afschrijvingen op financiële activa	-139.075,43	-119.108,45
13. Renten en soortgelijke bestedingen	-165.041,25	-166.842,44
14. Financieel resultaat	1.139.905,12	1.201.983,95
15. Resultaat voor belastingen	-83.553,96	785.472,69
16. Overige belastingen	-5.062,04	-5.230,00
17. Jaarlijks tekort/overschot	-88.616,00	780.242,69
18. Reserveringen in geormerkt reservekapitaal	-114.600,88	-716.273,13
19. Reserveringen in toekomstfonds	-515.000,00	-630.824,87
20. Onttrekkingen van geormerkt reservekapitaal	378.253,01	290.216,16
21. Onttrekking uit toekomstfonds	121.088,30	217.824,87
22. Balansverlies van het boekjaar (verrekening met kapitaal)	-218.875,57	-58.814,28

BIJLAGE 1: Feitenoverzicht van de Evangelische Broeder-Uniteit – Evangelische Broedergemeente voor het jaar 2018

1. Randvoorwaarden

De Evangelische Broeder-Uniteit is een Protestantse kerk, die haar zaken zelfstandig regelt (Kerkerde § 1000). In Duitsland is zij een publiekrechtelijk lichaam; in Nederland is zij op grond van art. 2 BW II als kerk erkend en geregistreerd bij de Kamer van Koophandel. Zij ziet zichzelf als dienstgemeenschap, in de dienst aan de naaste (§ 9 KO) en aan de wereld (§ 10 KO). Zij voldoet aan deze opdracht door naast de kerkelijke huishouding (Uniteitsadministratie, inclusief vermogensbeheer en economische activiteiten ter bevordering van kerkelijke doeleinden), twee scholen (Königsfeld en Tossens), en twee gastenverblijven (KOMENSKÝ en tot 31-08-2018 Rüstzeitenheim Sonnenschein Ebersdorf) te onderhouden.

2. Jaarresultaat

De geconsolideerde jaarrekening van de Evangelische Broeder-Uniteit sluit 2018 af met een tekort over het boekjaar van € 89.000 (2017: overschot over het boekjaar van € 780.000).

Na de vorming van reserves voor geormerkte schenkingen (€ 3.000), voor de Zinzendorfschulen Königsfeld (€ 105.000) en de Zinzendorfschule Tossens (€ 6.000), de vrijmaking van reserves voor gebruikte geormerkte schenkingen (€ 38.000), saneringen alsook vrijmakingen in verband met interne subsidies voor geactiveerde saneringen ter hoogte van de afschrijvingen (€ 290.000), speciale betalingen voor mensen die met pensioen gaan (€ 50.000) en de toewijzing van € 394.000 aan het toekomstfonds, bedraagt het balansverlies € 219.000 (2017: € 59.000), dat met het kapitaal wordt verrekend.

3. De opbrengsten

De opbrengsten en andere inkomsten stegen met € 349.000 naar € 22.223.000 (2017: € 21.874.000). Dit omvat € 632.000 aan inkomsten uit de vrijgave van speciale posten voor een geormerkt nalatenschap voor de Diakonissenanstalt EMMAUS, die zullen worden gebruikt voor de financiering van de bouw van het nieuwe hospice van EMMAUS en zijn opgenomen in de overige uitgaven. De overige opbrengsten daalden in totaal met € 283.000.

De ontwikkeling van de afzonderlijke inkomsten en uitgaven gaat deels in tegengestelde richting.

De inkomsten uit de verkondigings- en Uniteitsbijdragen van de gemeenten zijn in 2018 gestegen tot € 1.401.000 ten opzichte van € 1.289.000 in 2017. Volgens een vijfjarenplan zullen de gemeenten in Duitsland en Nederland tot 2021 hogere verkondigings- en Uniteitsbijdragen blijven betalen.

In de verslagperiode werden de gemeenten verder ondersteund door een motivatiecampagne om van hun kant bij hun leden meer kerkelijke bijdragen te werven.

Het aantal leden in Duitsland is gedaald van 5.286 (stand 31-12-2017) naar 5.174 (stand 31-12-2018). Ook de prognose voor de komende tien jaar gaat uit van een dalend aantal leden. Voor Nederland wordt er op dit moment aan een ledenstatistiek gewerkt.

In het verslagjaar zijn de inkomsten vanuit de licenties van de dagteksten voor de jaargang 2018 gedaald naar € 887.000 (2017: € 908.000). De verkoopcijfers van de geprinte versies van de dagteksten zijn met 2,7 % gedaald. Voor de jaargang 2019 liepen de verkoopcijfers verder terug, terwijl het aantal verkochte dagteksten-apps weer is gestegen. In totaal bedraagt de daling in Duitsland 9,8 % en in Zwitserland 2,3 %.

De opbrengsten van het schoolgeld voor de Zinzendorfschulen in Königsfeld en Tossens daalden door de achteruitgang van het aantal leerlingen in beide scholen met € 164.000. De subsidies van de overheid en de kerk voor de scholen bleven met € 9.436.000 nagenoeg gelijk (2017: € 9.430.000).

De inkomsten door giften zijn met € 118.000 naar € 1.863.000 gestegen (2017: € 1.745.000). De nalatenschappen zijn met € 88.000 naar € 19.000 gedaald. Uit een geoormerkt nalatenschap zijn in 2018 en 2019 € 632.000 uitgekeerd aan de Diakonissenanstalt EMMAUS. Daarmee zijn in totaal € 853.000 meer caritatieve bedragen aan externe begunstigen uitgekeerd dan in het voorafgaande jaar. Daarbij horen ook € 91.000 voor de nieuwbouw van de Evangelische Zinzendorfschulen Herrnhut en € 99.000 voor de kerkzaal in Herrnhut.

De inkomsten uit deelnemingen bedroegen € 1.255.000 en waren daarmee € 63.000 lager dan in het voorgaande jaar.

De materiaalkosten bleven stabiel (2018: € 1.607.000, 2017: € 1.608.000).

De stijging van de personeelskosten met € 304.000 naar € 16.288.000 (2017: € 15.984.000) is grotendeels te wijten aan tariefverhogingen. Het aantal medewerkers is, omgerekend in volle krachten, met 1,69 naar 251,33 gedaald.

De onderhoudswerkzaamheden bedroegen € 1.202.000 en waren € 209.000 hoger dan in het voorafgaande jaar (2017: € 993.000).

Door de lage rente daalden de opbrengsten uit waardepapieren verder. In 2018 bedroegen zij € 103.000 (2017: € 108.000)

Er moesten voor een bedrag van € 139.000 afschrijvingen op financiële activa worden uitgevoerd (2017: € 119.000). Ten tijde van het opstellen van dit verslag was echter bijna de helft van de verliezen weer ingehaald.

De toevoeging aan het toekomstfonds wordt berekend op basis van het bedrag van de dividend van de Herrnhuter Sterne GmbH, dat € 700.000 overstijgt. Voor het verslagjaar zijn dit € 515.000. In 2018 zijn de kosten voor de opleiding van de vicarissen en het predikantenseminarie (€ 65.000) alsook de kosten voor de implementatie van social media (€ 5.000) aan het toekomstfonds onttrokken. Het bedrag voor verliezen uit het lopende vermogensbeheer van het toekomstfonds (€ 51.000), veroorzaakt door noodzakelijke afwaarderingen van de waardepapieren, zijn eveneens aan het toekomstfonds onttrokken. Het toekomstfonds is bepaald als risicopreventie voor het geval dat het bestaan van de Broeder-Uniteit in gevaar komt, voor financieel moeilijke tijden alsook voor de financiering van projecten voor de toekomst.

De resultaten van de afzonderlijke activa zijn als volgt:

Afzonderlijke activa	Jaarresultaat 2018 €	Balansresultaat t 2018 €	Jaarresultaat 2017 €	Balansresultaat t 2017 €
Uniteitsadministraties met huizenbeheer en bosbeheer (kerkelijke huishouding)	-110.746,44	-190.887,62	234.936,96	-99.573,68
Zinzendorfschulen Königsfeld	105.251,89	151,94	578.391,59	-608,41
Zinzendorfschule Tossens	-34.379,38	-18.501,08	75.743,00	97.677,40
KOMENSKÝ	-44.028,29	123,56	-30.902,02	26.665,94
Rüstzeitenheim Sonnenschein	7.786,59	7.786,59	274,51	274,51
Consolidatie	-12.500,47	-17.548,96	-78.201,35	-83.250,04
Resultaat geconsolideerde jaarrekening	-88.616,00	-218.875,57	780.242,69	-58.814,28

De daling van het jaarresultaat van de Zinzendorfschulen Königsfeld naar € 105.000 (2017: € 578.000) is vooral te wijten aan de daling van het aantal leerlingen, met name de bezetting van de internaten en de stopzetting van de zomertaalcursus. De subsidie van de Protestantse kerk van Baden bedroeg € 685.000 (2017: € 665.000), de subsidie van de verantwoordelijke instantie bedroeg € 180.000 (2017: € 178.000). Het overschot over het jaar werd overgeheveld naar de ingehouden winsten.

De Zinzendorfschule Tossens boekte over het jaar een tekort van € 34.000 (2017: overschot over het jaar van € 76.000). De daling is voornamelijk te wijten aan de daling van de inkomsten en subsidies van de schoolactiviteiten met € 150.000 (2018: € 3.390.000, 2017: € 3.540.000), die slechts gedeeltelijk kon worden gecompenseerd door besparingen op het gebied van personeel (2018: € 2.960.000, 2017: € 3.018.000). De subsidie van de verantwoordelijke instantie bedroeg € 86.000.

In het gastenverblijf KOMENSKÝ bedroeg de subsidie van de verantwoordelijke instantie € 90.000, ten opzichte van € 79.000 in het voorafgaande jaar. De inkomsten door accommodatie stegen met € 17.000 naar € 512.000 (2017: € 495.000). De bezettingsgraad per kamer daalde naar 41,51 % (2017: 42,33 %).

In 2018 werd er geen subsidie door de verantwoordelijke instantie meer betaald voor het "Rüstzeitenheim Sonnenschein" (2017: € 27.000). Het huis werd op 1 september 2018 overgedragen aan de Evangelische Broedergemeente Ebersdorf.

4. Vermogenssituatie

Het balanstotaal per 31 december 2018 bedraagt € 33.306.000 (31 december 2017: € 34.003.000). De vermindering is gebaseerd op geplande afschrijvingen op vaste activa en een lager niveau van financiële activa en liquide middelen.

Na compensatie van het gecumuleerde verlies van € 219.000 bedraagt het eigen vermogen € 20.980.000 (2017: € 21.069.000). De verhouding van het eigen vermogen is dus 63,0 % (2017: 62,0 %). Het economisch eigen vermogen (eigen vermogen plus bijzondere posten) bedraagt 71,5 % (2017: 72,7 %). Per 31 december 2018 omvat het toekomstfonds € 1.885.000 (2017: € 1.491.000).

5. Financiële situatie

De verplichtingen ten opzichte van kredietinstellingen uit leningen daalden met € 402.000 naar € 2.195.000 (2017: € 2.597.000). Leningen werden volgens plan afbetaald. De solvabiliteit was te allen tijde veilig gesteld.

6. Investeringsverslag

In totaal werden in het jaar 2018 € 532.000 (2017: € 693.000) in materiële vaste activa en immateriële activa geïnvesteerd. Daarvan kwamen € 4.000 (2017: € 247.000) ten goede aan onroerend goed, € 282.000 (2017: € 169.000) aan technische installaties en bedrijfsuitrusting en € 245.000 (2017: € 277.000) aan vaste activa in aanbouw en € 19.000 (2017: € 0) aan immateriële vaste activa.

7. Kansen en risico's

Op de synode 2018 werd de strategie van de Evangelische Broeder-Uniteit 2027 uitvoerig besproken. Het Provinciaal Bestuur kreeg de opdracht om het strategieplan verder uit te werken.

Het onderliggende beeld

Sterke centra
Een verbindend netwerk
Inspirerende regionale en internationale events

dient ook als leidraad voor lopende besluiten van het Provinciaal Bestuur. Om het voortbestaan van de Evangelische Broeder-Uniteit veilig te stellen, is het verder nastreven van het financiële masterplan om tot evenwichtige jaarresultaten te komen, een belangrijke basis.

De uitvoering van het masterplan is in het verslagjaar voortgezet. De volgende doelstellingen moeten in de periode 2016 tot 2021 worden bereikt:

€ 120.000	Vermindering van de behoefte aan subsidies van de Duitse gemeenten
€ 120.000	Vermindering van de behoefte aan subsidies van de Nederlandse gemeenten
€ 30.000	Verhoging van de inkomsten uit het beheer van onroerend goed
€ 40.000	Besparingen bij de Uniteitsadministratie (personeel-, reis- en advieskosten)
€ 100.000	reductie van het tekort van de gastenverblijven

Halverwege de looptijd zijn op alle punten belangrijke stappen gezet. De verhogingen van de bijdragen van de gemeenten in de regio's Duitsland en Nederland waartoe op de synode 2016 is besloten, zijn in 2017 en 2018 doorgevoerd. Van hun kant hebben de gemeenten door middel van een motivatiecampagne bij hun leden meer kerkelijke bijdragen geworven.

Daarmee kon de grotere belasting voor een groot deel worden geherfinancierd. Er moet goed worden gekeken of ook de verdere verhogingen in de komende jaren voor de gemeenten nog haalbaar zijn. In de economische plannen voor 2019 werden de bijdragen van de gemeenten ingepland. Voor de gemeenten worden telkens weer nieuwe impulsen gegeven voor de voortzetting van de motivatiecampagne.

Om de inkomsten vanuit het onroerend goed te verhogen, worden om de drie jaar stelselmatig huurverhogingen uitgevoerd tot ze in overeenstemming zijn gebracht met de lokale vergelijkende huurprijzen. De volgende keer zal dat in 2019 worden gedaan. Daarnaast zijn nieuwe huurcontracten gebaseerd op huurprijzen die overeenkomen met de lokale vergelijkbare huurprijs.

De besparingen bij de Uniteitsadministratie omvatten personeelsverminderingen alsook een reductie van het aantal PB-vergaderingen met fysieke aanwezigheid door de inzet van videoconferenties.

De behoefte aan subsidies voor de gastenverblijven is meer dan gehalveerd. De hogere bezetting in het gasten- en conferentiecentrum KOMENSKÝ is geconsolideerd. De exploitatie van het Rüstzeitenheim Sonnenschein is per 01-09-2018 overgenomen door de Evangelische Broedergemeente Ebersdorf. De overgangstijd wordt door de Evangelische Broeder-Uniteit met een subsidie ondersteund.

De kosten voor de opleiding van de vicarissen en het predikantenseminarie worden permanent vanuit het toekomstfonds gefinancierd.

De maatregelen worden in de komende jaren voortgezet.

Wat betreft de Zinzendorfschulen Königsfeld bestaat nog steeds de noodzaak om de daling van het aantal leerlingen te stoppen en de bezetting van het internaat weer te verhogen. Bij de gespecialiseerde gymnasia is de concurrentie duidelijk groter geworden door de opening van een nieuw gymnasium met de focus op sociale wetenschappen in de buurt. De vraag naar plaatsen op de Realschule (te vergelijken met vmbo-t/havo) bestaat echter nog steeds. Er wordt getoetst of de Realschule weer met twee klassen per jaarlaag kan starten. Er zijn plannen dat een schoolgebouw met een dakverdieping wordt verhoogd om daar een nieuwe leercampus te realiseren. Deze plannen worden door subsidies van de federale overheid en de stad ondersteund. Brandbeveiligende maatregelen en instandhoudingen worden op permanente basis overeenkomstig het meerjarige onderhoudsplan uitgevoerd.

Het nieuwe contract voor subsidiëring van de Zinzendorfschule Tossens met het district en de gemeente stelt de financiering op de middellange termijn veilig. Men probeert de daling van het aantal leerlingen door een inhoudelijke profilering van de school te stoppen.

Op beide scholen wordt geprobeerd om de verbinding met de Evangelische Broeder-Uniteit door personele aanwezigheid te versterken. In de Zinzendorfschule Tossens werd een medewerker van het supraregionale jeugdwerk geplaatst, die ook voor activiteiten op school ter beschikking staat. In Königsfeld is er een vacature voor een gezamenlijke jeugdwerker voor de lokale kerkelijke gemeente en de Zinzendorfschulen.

De nieuwbouw van de Evangelische Zinzendorfschulen in Herrnhut onder de verantwoordelijkheid van de schoolstichting van de Evangelische Broeder-Uniteit werd ondersteund door een oproep voor giften, door een garantieverklaring en een liquiditeitskrediet. De betrekking van het nieuwe schoolgebouw heeft inmiddels plaatsgevonden.

In de Herrnhuter Sterne GmbH is de vraag naar sterren nog steeds onverminderd groot. Er zijn nog meer percelen gekocht om de nodige capaciteiten voor productie- en opslagruimten te realiseren. Het speel- en knutselgebied voor kinderen dat in het voorjaar werd geopend geniet grote populariteit. In meerdere steden werden op straat kerstdecoraties geïnstalleerd. Er ontwikkelt zich een levendige samenwerking met kunstenaars en koren, bijvoorbeeld het Dresdner Kreuzchor.

De Ofenbau des Brüderhauses GmbH heeft haar eerste boekjaar onder nieuwe leiding met een positief jaarresultaat afgesloten. De Klimatechnik GmbH kon door de verkoop van een appartement een groter bedrag uitkeren dan in voorgaande jaren.

De Evangelische Broeder-Uniteit blijft in het werk met vluchtelingen actief, door directe steun van individuele gevluchte mensen maar ook door de ondersteuning van de gemeenten bij het verlenen van kerkasiel. De verantwoordelijke voor het werk met vluchtelingen adviseert de Evangelische Broeder-Uniteit en de gemeenten.

8. Risicoverslag over financieringsinstrumenten

Het publiekrechtelijk lichaam maakt noch voor haar financiering noch voor de gedeeltelijke of permanente belegging van liquide middelen gebruik van derivatieve financieringsinstrumenten.

Andere financieringsinstrumenten die voor de Evangelische Broedergemeente mogelijk een concentratie van uitval- en liquiditeitsrisico's zouden kunnen betekenen, zijn voornamelijk financiële activa, betaalmiddelen en vorderingen. Deze risico's worden aangepakt door een effectieve liquiditeitssturing en een effectief en spoedig beheer van vorderingen.

9. Prognose

De planning voor het jaar 2019 voorziet voor de kerkelijke huishouding een overschot over het boekjaar van € 66.000 en na onttrekkingen en toevoegingen uit resp. in reserveringen alsook toevoegingen en onttrekkingen in het toekomstfonds een balanswinst van € 65.000. In de komende jaren wordt er gestreefd naar evenwichtige balansresultaten.

Herrnhut/Bad Boll/Zeist, 31-07-2019

getekend Michael Schmorrdé – Heide-Rose Weber – Johannes Welschen – Raimund Hertzsch – Benigna Carstens

BIJLAGE 2:

Organigram Uniteitsadministratie volgens afdelingen 2020

Stand: 31-01-2020

